

Boverket

Myndigheten för samhällsplanering,
byggande och boende

RAPPORT 2017:1

EU och bostadspolitiken 2016

Rättsutveckling och samarbete inom EU
av betydelse för svensk bostadspolitik

EU och bostadspolitiken 2016

Rättsutveckling och samarbete inom EU
av betydelse för svensk bostadspolitik

Titel: EU och bostadspolitiken 2016
Rapportnummer: 2017:1
Utgivare: Boverket, februari, 2017
Upplaga: 1
Tryck: Boverket internt
ISBN tryck: 978-91-7563-435-7
ISBN pdf: 978-91-7563-436-4
Sökord: Bostadspolitik, EU, ekonomipolitik, finanspolitik, konkurrensregler, statsstödsregler, regionalpolitik, urbanpolitik, socialpolitik, rättighetsfrågor, migrationspolitik, energipolitik, miljöpolitik, klimatpolitik, industripolitik
Diarienummer: 3.4.1 4001/2016

Rapporten kan beställas från Boverket.

Webbplats: www.boverket.se/publikationer
E-post: publikationsservice@boverket.se
Telefon: 0455-35 30 00
Postadress: Boverket, Box 534, 371 23 Karlskrona

Rapporten finns i pdf-format på Boverkets webbplats.
Den kan också tas fram i alternativt format på begäran.

Förord

Boverket har en särskild bevakning av hur bostadsfrågor kommer upp i EU-samarbetet och av sådana aspekter av EU-samarbetet som har eller kan få betydelse för bostadspolitiken på nationell nivå. Sedan 2008 publicerar vi årliga rapporter som denna, som täcker Boverkets bevakning av EU och bostadspolitiken under 2016. Rapporten har i år tagits fram av Vanessa Liu och Emma Karlsson.

Karlskrona februari 2017

Göran Persson
avdelningschef

Innehåll

Övergripande reflektioner	6
Inledning	9
Inriktning och avgränsningar	9
Inför 2017	11
Kommissionens arbetsprogram för 2017	11
Kommissionens tillväxtöversikt för 2017	13
Malta och Estland ordförande i ministerrådet 2017	14
EU:s framtid med 27 medlemsländer	15
EU bidrar till de globala målen i Agenda 2030	16
Ekonomi- och finanspolitik	17
Bostadspolitiska råd till medlemsländerna 2016	17
Handlingsplan för moms berör bostadsuthyrning	18
Konkurrens- och statsstödsregler	20
Kommissionen förtydligar begreppet statligt stöd	20
Förnyad kritik mot definitionen av social housing	21
”Det holländska fallet” prövas igen?	23
Regional- och urbanpolitik	26
Den urbana agendan är i hamn	26
En samlingsplats för information om städer	28
Open days – den europeiska veckan för städer och regioner	29
Strukturfonderna finansierar stadsutveckling	29
Fonden för strategiska investeringar förstärks	30
Rapporter och statistik om städer och regioner	31
Socialpolitik	33
Pelaren för sociala rättigheter tar form	33
Europeisk tillgänglighetslagstiftning i fokus	36
Hemlösheten ökar och EU-initiativ efterfrågas	38
EU-satsning för integration av romer	39
Rapporter och statistik om sociala frågor	41
Rättighetsfrågor	43
Rapport om rättigheter med fokus på migration	43
Undersökning om minoriteter och diskriminering	43
Brev till Sverige om vräkning av romer	44
Fortsatta diskussioner om antidiskrimineringsdirektivet	45
Migrationspolitik	46
Förslag för att reformera EU-reglerna kring asyl	46
Förslag på en ny EU-ram för vidarebosättning	48
Förslag på ett förnyat blåkortssystem	49
Förstärkning av kontrollerna av EU:s gränser	50
Handlingsplan för integration lyfter bostadsfrågan	50
Partnerskap för integration av migranter och flyktingar i den urbana agendan	51
Energi-, miljö- och klimatpolitik	53
Strategi för uppvärmning och kylning	53
Många lagförslag och initiativ i ”vinterpaketet”	53
Arbetet mot en cirkulär ekonomi fortsätter	59

Industripolitik	61
Byggindustrin i fokus inom energiunionen	61
Förslag om tjänstepass inom tjänstesektorn.....	61
Handlingsplanen för hållbar konkurrens inom byggsektorn ska ses över	62
Informationsverktyg för att bevaka byggsektorn	62

Övergripande reflektioner

I denna rapport sammanställer Boverket sin bevakning av bostadspolitiskt relevanta frågor inom EU-samarbetet. Materialet spänner över många politikområden och är inte helt lätt att sammanfatta. Här väljer vi i stället att försöka fånga upp de strömningar som vi uppfattar som mest intressanta just nu ur ett svenskt perspektiv.

Den svenska bostadsmarknaden är föremål för fortsatt granskning av kommissionen

Kommissionen fortsätter att oroas över utvecklingen på den svenska bostadsmarknaden och det är ökningen av bostadspriserna och hushållens växande skulder som fortfarande är den största källan till oro. I den senaste landsspecifika rekommendationen som Sverige fick i juli 2016 föreslår kommissionen flera bostadspolitiska åtgärder för att råda bot på problemen. Bland annat föreslås stegvisa begränsningar av avdragsrätten, en höjd fastighetsskatt och större flexibilitet i hyressättningen. Kommissionen lyfter också att omfattande planprocesser, bristande konkurrens i byggsektorn och ett begränsat utbud på mark utgör hinder för bostadsbyggandet men man lämnar inga förslag på åtgärder inom dessa områden. Med hänsyn till riskerna för makroekonomiska obalanser genomgår Sverige en fördjupad granskning av sin ekonomi även under 2017.

Nytt liv i diskussionerna om statsstödsreglerna och bostadssektorn

Inför 2017 har det funnits en förväntan på att ”Almuniapaketet”, en samling dokument som kommissionen år 2012 tog fram för att underlätta tillämpningen av EU:s statsstödsregler för tjänster av allmänt ekonomiskt intresse, ska genomgå en översyn. Många bostadsorganisationer inom EU har därför riktat förnyad kritik mot den snäva definition som **social housing** har fått i regelverket, som riktar in sig på socialt utsatta grupper. Nu verkar det dock som att den förväntade översynen uteblir under 2017. Men statsstödsreglernas koppling till bostadssektorn diskuteras vidare, bland annat inom ramen för EU:s urbana agenda. Där har ett partnerskap för bostäder bildats som förväntas bidra med viktiga inspel när en översyn av Almuniapaketet väl ska ske.

Partnerskapet för bostäder inom EU:s urbana agenda är en viktig plattform för policyutveckling

EU:s agenda för städer är operativ sedan våren 2016. Agendan samlar EU-institutioner, medlemsländer, städer och civilsamhället i samarbeten för att stärka den urbana dimensionen i EU:s politik. Arbetet genomförs

genom tematiska partnerskap inom tolv utpekade områden av betydelse för städers utveckling. Partnerskapet för bostäder fokuserar på statsstödsreglerna, **affordable housing** och generell bostadspolitik, och är en viktig plattform för diskussion och policyutveckling. Bostadens betydelse aktualiseras även i andra partnerskap, exempelvis i partnerskapen för integration respektive cirkulär ekonomi. I mitten av 2017 förväntas de första handlingsplanerna, som partnerskapen ska arbeta fram och implementera, bli färdiga.

Pelaren för sociala rättigheter formulerar förslag på principer för bostadspolitiken

I takt med att större tonvikt har lagts på de sociala frågorna inom EU har kommissionen konkretiserat initiativet till en europeisk ”pelare” för sociala rättigheter. Pelaren, som preciserar vissa principer för sysselsättnings- och socialpolitiken i Europa, är tänkt att bli ett verktyg för att bevaka och stimulera medlemsländernas sociala politik. Våren 2016 presenterade kommissionen ett utkast till pelaren som rymde förslag på bostadspolitiska riktlinjer. Riktlinjerna adresserar bland annat hemlöshet, tillhandahållandet av subventionerat boende eller bostadsbidrag samt möjligheterna för låg- och medelinkomsttagare att få stöd vid köp av bostad. Ett brett samrådsförfarande avslutades i december 2016 och kommissionen siktar på att lämna ett färdigt förslag våren 2017.

Bostaden är viktig för integrationen av asylsökande

Migrationfrågorna har varit och fortsätter vara högaktuella i flyktingkrisens spår. Kommissionen har under våren 2016 lämnat förslag för att reformera EU:s regelverk i en strävan efter en mer robust och rättvis migrations- och asylhantering i framtiden. Förslagen behandlas i rådet och Europaparlamentet med hög prioritet. Samtidigt är frågan om integration av migranter och asylsökande närvarande i diskussionerna inom EU, där tillgången till bostäder lyfts fram som en av de viktigaste förutsättningarna för integrationen. Kommissionen antar här en stöttande roll genom att bland annat främja användningen av EU-finansiering, såsom strukturfonder och lån från Europeiska investeringsbanken, för att tillhandahålla bostäder för asylsökande.

Byggnaders roll i energisystem vidgas i kommissionens lagförslag

Energiunionen, en av Junckerkommissionens topprioriteringar, avancerar. Vintern 2016 lade kommissionen fram ett omfattande lagpaket på energiområdet som de övriga EU-institutionerna nu behandlar. Energieffektiviseringen av bygg- och bostadssektorn har sedan länge varit ett utpekat insatsområde för att nå EU:s energi- och klimatmål. Nu

börjar byggnadernas samspel med transportsystemet och elnätet också få en framskjuten plats i energipolitiken. Till exempel föreslår kommissionen nya krav på fastighetsägare att förbereda installation av laddstolpar för elfordon i flerbostadshus som nybyggs eller genomgår omfattande renovering. Kommissionen föreslår också regler för att främja småskalig byggnadsanknuten förnybar energiproduktion, vars produktionsöverskott ska kunna återföras i elnätet för vidareförsäljning. Förslagen styr i en delvis ny riktning, där byggnadens roll i energisystemet vidgas och vars konsekvenser behöver analyseras närmare i en svenskt kontext.

Kommissionen föreslår också en skärpning av bestämmelserna om individuell mätning och debitering av värme och varmvatten, så att åtgärden alltid ska införas i samband med nybyggnad eller omfattande renoveringar. Något som varit mycket omdiskuterat i Sverige.

Fonden för strategiska investeringar ska uppgraderas

Den Europeiska fonden för strategiska investeringar (EFSI) har varit igång sedan 2015 och har finansierat bland annat energirenoveringar i Frankrike, bostäder i Polen och kontorslokaler med låg energianvändning i Sverige. I sitt tal om tillståndet i unionen i september 2016 aviserade kommissionsordförande Juncker ett förslag om EFSI 2.0 som förlänger fonden och utökar dess investeringskapacitet. Förslaget har antagits av EU:s finansministrar och det Europeiska rådet har välkomnat förslaget och uppmanat rådet och Europaparlamentet att anta det under första halvåret 2017. Investeringar i hållbar energi och energieffektivisering får stort utrymme i EFSI, men det är även möjligt att investera i urbana utvecklingsprojekt och social infrastruktur.

Fortsatt uppmärksamhet på romernas situation

Frågan om romsk inkludering är en prioritet av kommissionen och trycket ökar på medlemsstaterna att få bukt med diskriminering av romer och se till att romernas levnadsvillkor förbättras, bland annat när det gäller boendeförhållandena. Var tredje rom i EU saknar tillgång till kranvatten i sina bostäder och en väsentlig del av den romska befolkningen saknar toalett och belysning. Bostadssegregation och påtvingade vräkningar är därtill allvarliga utmaningar. Både kommissionen och ministerrådet efterlyser förstärkta insatser i medlemsländerna och på lokal nivå.

Inledning

Boverket följer utvecklingen inom EU när det gäller rättsfall, beslut, ställningstaganden och uttalanden som kan ha betydelse för utformningen av bostadspolitiken på den nationella nivån och som kan påverka förutsättningarna för svensk bostadspolitik.

Inriktning och avgränsningar

Bostadspolitiken är inte ett av EU:s kompetensområden men EU-samarbetet påverkar förutsättningarna för bostadspolitiken på den nationella nivån. **Konkurrens- och statsstödsreglerna** innebär till exempel vissa restriktioner vad gäller bostadspolitiska åtgärder. Frågor som rör bostäder och boendeförhållanden kan också komma upp inom **socialpolitiken, de grundläggande rättigheterna och migrationspolitiken**. Det handlar då om bostaden som social rättighet, bostäder som ett led i att främja integration och att motverka social utestängning eller som en förutsättning för (arbetskrafts)invandring.

Urban- och regionalpolitiken aktualiserar bostadsplaneringen i städer och EU:s **energipolitik** innebär allt högre krav på energieffektiviseringar för att EU ska nå sina energimål, vilket påverkar bostadssektorn. Inom **industripolitiken** tas initiativ för att lyfta europeisk industris konkurrenskraft, vilket inbegriper satsningar på byggsektorn.

Slutligen har den ekonomiska och finansiella krisen och behovet av samordning av medlemsländernas **ekonomi- och finanspolitik** medfört ett ökat fokus från EU:s sida på väl fungerande bostadsmarknader i medlemsländerna.

Denna rapport har vi avgränsat till frågor som ligger inom de ovan nämnda politikområdena. Vi har valt att utelämna byggtekniska frågor, där Boverket genom andra kanaler deltar i framtagandet av direktiv och i standardiseringsarbeten.

Metod och källor

Rapportens huvudsakliga källor är publicerade meddelanden och andra dokument som återfinns på de olika EU-institutionernas webbplatser, framförallt kommissionens och Europaparlamentets, samt Europeiska unionens officiella tidning (EUT). Framställningen här blir med nödvändighet kortfattad och syftar bara till en orientering. Noggranna källhänvisningar och hyperlänkar direkt till ursprungsdokument och webbsidor underlättar för läsaren att vid behov själv gå vidare.

Rapportens uppläggning

Sammanställningen fokuserar på vad som har hänt år 2016 eller är på gång inom den närmaste framtiden. För att underlätta för läsaren att gå vidare är flertalet referenser klickbara länkar. Beskrivningar av bakgrund och sammanhang har vi i möjligaste mån lagt i rutor i marginalen. Se även Boverkets tidigare rapporter.¹

---

¹ Rapporter har publicerats årligen sedan 2008. I de första rapporterna finns mer fylliga redovisningar av respektive sakområde och berörda artiklar i fördragen.

Inför 2017

Varje år antar EU-kommissionen en plan för de kommande tolv månadernas arbete, ett så kallat **arbetsprogram**. I arbetsprogrammet samlar kommissionen de förslag till nya EU-lagar och regler som den planerar att lägga fram under 2017.

Kommissionens arbetsprogram för 2017

I oktober 2016 lade kommissionen fram sitt arbetsprogram för 2017.² Det är det tredje arbetsprogrammet sedan den nuvarande kommissionen tillträdde. Ekonomisk återhämtning, arbetslöshet och ojämlikhet hör till de frågor som kommissionen pekar ut som de stora utmaningarna för EU under 2017. Migrationsströmmarna beskrivs som en prövning för såväl EU:s yttre gränser som unionens förmåga att visa solidaritet. Kommissionen lyfter också fram instabilitet i närområdena och Brexit som osäkerheter.

Förslagen inom migration, energi och cirkulär ekonomi prioriteras

Kommissionen betonar att de under 2017 ska fokusera på att leverera resultat. Bland annat föreslås initiativ för att minska ungdomsarbetslösheten, prioritera migrationsfrågorna, stödja flyktingar och deras integration, förverkliga energiunionen och genomföra handlingsplanen för cirkulär ekonomi. De närmaste månaderna kommer kommissionen dessutom att uppmärksamma den operativa delen av sitt arbete, som att se till att EU-lagstiftningen är ändamålsenlig och att den tillämpas ordentligt.

Kommissionen framhåller också vissa lagstiftningsärenden som är under behandling i Europaparlamentet och rådet, och där kommissionen betonar vikten av ett skyndsamt antagande. Här nämns bland annat reformen för ett gemensamt europeiskt asylsystem och lagstiftningen för en trygg energiförsörjning.

Arbetsprogrammet innehåller totalt 21 nya större förslag och 18 nya åtgärder för att förbättra EU-lagar som redan finns. Ett drygt trettioalagförslag som redan är på gång vill kommissionen skynda på. Dessutom vill kommissionen dra tillbaka eller ändra 19 tidigare lagda lagförslag som av olika skäl har blivit inaktuella.

Kommissionens tio övergripande prioriteringar 2014-2019

Arbetsprogrammet är alltjämt indelat efter de tio prioriteringar som Jean-Claude Juncker fastställde när han hade valts till kommissionens ordförande 2014. De tio områdena är följande:

1. En ny satsning på sysselsättning, tillväxt och investeringar
2. En sammankopplad digital inre marknad

² [COM\(2016\) 710 final](#) Kommissionens arbetsprogram för 2017 – Ett EU som skyddar, försvarar och sätter medborgarna i centrum

3. En motståndskraftig energiunion med en framåtblickande klimatpolitik
4. En fördjupad och mer rättvis inre marknad med en stärkt industribas
5. En djupare och mer rättvis ekonomisk och monetär union
6. Ett rimligt och balanserat frihandelsavtal med USA
7. Ett område för rättvisa och grundläggande rättigheter som grundar sig på ömsesidigt förtroende
8. Mot en ny migrationspolitik
9. En starkare global aktör
10. En union i demokratisk förändring

[Länk till alla handlingar i kommissionens arbetsprogram inklusive bilagor och bakgrundmaterial](#)

Gemensamma prioriteringar av kommissionen, rådet och Europaparlamentet

I december 2016 antog kommissionen, ministerrådet och Europaparlamentet för första gången en gemensam förklaring om förslag som ska ges särskild prioritering i lagstiftningsprocessen under 2017.³ Följande sex mål prioriteras:

1. Stärka sysselsättning, tillväxt och investeringar
2. Adressera den sociala dimensionen i EU
3. Förbättra skyddet av medborgare
4. Reformera och utveckla migrationspolitiken i en ansvarstagande och solidarisk anda
5. Leverera enligt åtagandet att implementera den digitala inre marknaden
6. Leverera enligt målet om en ambitiös energiunion och en framåtblickande klimatpolitik

Den gemensamma förklaringen kommer att följas upp när ordföranden för de tre institutionerna möts i mars, juli och november 2017. Implementeringen ska också följas upp regelbundet av ett interinstitutionellt koordineringsorgan med seniora tjänstemän. Överenskommelsen är en del av ett nytt förfarande och ska antas varje år framöver i anslutning till publiceringen av kommissionens arbetsprogram.

[Länk till pressmeddelandet om den gemensamma förklaringen](#)

---

³ [Joint Declaration on the EU's legislative priorities for 2017](#)

Kommissionens tillväxtöversikt för 2017

I november 2016 presenterade kommissionen sin tillväxtöversikt för 2017 som utgör startskottet för den årliga cykeln av ekonomisk styrning i EU, den så kallade **europiska planeringsterminen**.⁴ Tillväxtöversikten innehåller de ekonomiska prioriteringarna för 2017 indelade efter tre huvudlinjer för EU:s ekonomiska och sociala politik:

- att öka investeringarna
- att satsa på strukturreformer
- att föra en ansvarsfull budgetpolitik.

Kommissionen lyfter att investeringar för resurs- och energieffektivitet ökar produktiviteten i hela ekonomin. Några särskilda investeringsområden av betydelse är avfalls- och vatteninfrastruktur och hållbart byggande. Kommissionen betonar liksom tidigare år att investeringarna också måste inriktas på humankapital och social infrastruktur.

Vidare behöver medlemsländerna satsa på strukturreformer, för att skapa rätt förutsättningar för ett ökat och rättvist deltagande på arbetsmarknaden. Bostadspolitiken uppmärksammas i det sammanhanget eftersom ”den kan undanröja hinder för geografisk rörlighet på nationell nivå, genom riktade bidrag eller program för subventionerat boende”.

Med hänsyn till budgetpolitiken skriver kommissionen att dagens läge med låga finansieringskostnader utgör ett idealiskt tillfälle för medlemsstaterna att tidigarelägga offentliga investeringar.

Alla medlemsländer har tillväxt igen men återhämtningen är skör

Kommissionen skriver att ett antal tecken pekar på att den europeiska ekonomin är motståndskraftig och återhämtar sig, trots osäkerheten i omvärlden. Alla medlemsstater har ekonomisk tillväxt igen och investeringarna har börjat öka. Återhämtningen beskrivs dock som skör; arbetslösheten är fortfarande för hög på sina håll, konvergensen inom och mellan medlemsstaterna har i många fall stannat av och det finns makroekonomiska obalanser som måste adresseras.

[Länk till samlad dokumentation om den europeiska planeringsterminen](#)

Förslag till rekommendation till euroländerna

Kommissionens tillväxtöversikt för 2017 åtföljs i år av en särskild rekommendation till rådet att anta en rekommendation om den ekonomiska

---

⁴ [COM\(2016\) 725 final](#) Årlig tillväxtöversikt 2017

politiken för euroområdet.⁵ I den föreslagna rekommendationen uppmanas medlemsstaterna i euroområdet att genomföra reformer som främjar skapandet av arbetstillfällen, social rättvisa och konvergens.

Rapporten om förvarningsmekanismen bygger på en ekonomisk tolkning av en resultattavla ("score board") med indikatorer för medlemsländernas konkurrenskraft, privat skuldsättning, bostadsmarknad, banksektor och sysselsättning. Syftet är att upptäcka tidiga tecknen på möjliga sårbarheter i medlemsländernas ekonomier.

Några indikatorer är

- den privata sektorns skuld som andel av landets BNP, med en tröskel på 133 procent
- den årliga procentuella förändringen i bostadspriser, med ett riktvärde på 6 procent

Rapporten om makroekonomiska risker

En del av kommissionens tillväxtöversikt utgörs av rapporten om förvarningsmekanismen, som diskuterar potentiella makroekonomiska risker och som pekar ut vilka länder som ska genomgå en särskild granskning med hänsyn till riskerna.⁶ Sverige är bland de 13 medlemsländer som ska genomgå en fördjupad granskning i början av 2017.

De svenska hushållens skulder växer

Den privata sektorns skulder är ett område som rapporten belyser. I flera länder, däribland Sverige, har skulderna totalt sett minskat som andel av BNP jämfört med förra året.⁷ Det är (de icke-finansiella) företagens skulder som har minskat något i Sverige. Däremot framgår att de svenska hushållens skulder som andel av BNP fortsätter att växa från redan höga nivåer. Den privata sektorns skulder är fortfarande det område där potentiella risker i Sverige aktualiseras. Den privata sektorns skulder fortsätter att ligga högt och över det tröskelvärde som kommissionen har identifierat (188 procent av BNP jämfört med tröskeln på 133).

Svenska bostäder anses vara övervärderade

De höga privata skulderna kopplas bland annat till utvecklingen av bostadspriserna i EU. Utvecklingen av bostadspriserna följs också av kommissionen, med ett riktvärde på 6 procent i årlig inflationsjusterad tillväxt. De reala bostadspriserna ökade i 22 medlemsländer under 2015 och i sex länder har prisökningarna överskridit tröskeln. Sverige pekas ut som ett land där bostadspriserna anses vara kraftigt övervärderade. Något som kräver nogsam övervakning enligt kommissionen.

Malta och Estland ordförande i ministerrådet 2017

Malta innehar ordförandeskapet i Europeiska unionens råd (ministerrådet) från den 1 januari till den 30 juni 2017. Det maltesiska ordförandeskapet har sex fokusområden: migration, den inre marknaden, säkerhet, social inkludering, Europas närområde och den maritima sektorn.

Under Maltas ordförandeskap slutförs också det gemensamma 18-månadersprogrammet som landet har tagit fram tillsammans med Neder-

⁵ [COM\(2016\) 726 final](#) Rekommendation till Rådets rekommendation om den ekonomiska politiken i euroområdet

⁶ [COM\(2016\) 728 final](#) Rapport om förvarningsmekanismen 2017

⁷ Vid jämförelse med rapporten om förvarningsmekanismen 2016

länderna och Slovakien, som var ordföranden under 2016. Ordförandeprogrammet betonar inkluderande, smart och hållbar tillväxt, sysselsättning och konkurrenskraft.

[Länk till ordförandeskapets webbplats](#)

Hösten 2017 övergår ordförandeskapet till Estland som tillsammans med Bulgarien och Österrike sätter upp ett nytt 18-månadersprogram som ska gälla fram till den sista december 2018.

EU:s framtid med 27 medlemsländer

Efter resultatet av folkomröstningen i Storbritannien hölls i september 2016 ett informellt toppmöte i Bratislava med EU:s stats- och regeringschefer exklusive Storbritanniens. På mötet inleddes en politisk reflektion om den fortsatta utvecklingen av ett EU utan Storbritannien och med endast 27 medlemsländer. Ledarna antog en förklaring med budskapet att de är hängivna till att göra EU-27 till en framgång och att den oro som människor har visat måste bemötas skyndsamt.⁸ Fokus måste riktas på att hitta gemensamma lösningar i nyckelfrågor som migration, terrorism och ekonomisk och social osäkerhet. Ledarna enades om **Bratislavafärdplanen**, som kommer att fungera som en vägledning för EU:s insatser under de kommande månaderna. Målen är

- att återfå full kontroll över de yttre gränserna
- att garantera inre säkerhet och bekämpa terrorism
- att stärka EU:s samarbete om yttre säkerhet och försvar
- att främja den inre marknaden och ge europeiska ungdomar bättre möjligheter.

De 27 ledarna träffas informellt igen i Valetta den 3 februari 2017 och i samband med 60-årsfirandet av Romfördragen i Rom den 25 mars 2017. På mötet i Rom ska ledarna avsluta reflektionsprocessen och fastställa riktlinjer för EU:s gemensamma framtid tillsammans.

[Länk till information om Bratislavaförklaringen på Europeiska unionens råds webbplats](#)

---

⁸ [Bratislavaförklaringen](#) den 16 september 2016

EU bidrar till de globala målen i Agenda 2030

I november 2016 lade kommissionen fram tre meddelanden som formar en EU-strategi för att nå en hållbar utveckling i Europa och i världen. I det första meddelandet beskriver kommissionen hur de 17 globala målen för hållbar utveckling i FN:s Agenda 2030 integreras i kommissionens nuvarande tio övergripande prioriteringar.⁹ Kommissionen ska också från och med 2017 regelbundet rapportera om framstegen som görs på EU-nivå för att genomföra Agenda 2030. I ett arbetsdokument har en kartläggning gjorts över hur viktiga EU-initiativ bidrar till de globala målen.¹⁰ Vice ordförande Frans Timmermans ska anta en koordinerande roll för kommissionens arbete med att implementera Agendan.

[Länk till alla handlingar i kommissionens strategi för hållbar utveckling](#)

---

⁹ [COM\(2016\) 739 final](#) Next steps for a sustainable European future

¹⁰ [SWD\(2016\) 390 final](#) Key European action supporting the 2030 Agenda and the Sustainable Development Goals

Ekonomi- och finanspolitik

Bostadspolitiska råd till medlemsländerna 2016

I juli 2016 antog ministerrådet kommissionens landsspecifika råd till Sverige och övriga medlemsstater. Råden ges inom ramen för **den europeiska planeringsterminen**, EU:s system för ekonomisk styrning, och bygger på landsrapporter som publicerades i februari för vart och ett av medlemsstaterna. För nitton länder, däribland Sverige, innehöll landsrapporten en fördjupad granskning.

Den europeiska planeringsterminen är en årligen återkommande cykel inom vilken EU-länderna samordnar sin budgetpolitik, makroekonomiska politik och strukturpolitik.

Planeringsterminen infördes med start år 2011. De landsspecifika råd som utfärdas till medlemsstaterna i juni-juli ska tjäna som en politisk vägledning inför det nationella budgetarbetet.

Sverige rekommenderas begränsa avdragsrätten

I landrapporten för Sverige konstateras att Sverige har makroekonomiska obalanser.¹¹ Precis som förra året ger kommissionen endast **en** rekommendation till Sverige och den rör bostadsmarknaden.¹² Den lyder:

Ta itu med hushållens ökande skuldsättning genom att korrigera skatteincitamenten, särskilt genom att stegvis begränsa avdragsrätten för utgiftsräntor för bostadslån eller genom att höja fastighetsskatten. Se till att makrotillsynsmyndigheten har mandat att i god tid genomföra åtgärder för att garantera den finansiella stabiliteten. Främja bostadsinvesteringar och effektivisera bostadsmarknaden, bland annat genom att införa större flexibilitet i hyressättningen och genom att se över utformningen av beskattningen av kapitalvinster för att underlätta bostadstransaktioner.

Rekommendationen och de tillhörande kommentarerna liknar till tidigare års. Kommissionen lyfter att de stigande svenska bostadspriserna inte bara kan förklaras av grundläggande förutsättningar såsom ökade disponibla inkomster, utan även av bostadsmarknadens strukturella brister.

Kommissionen noterar införandet av amorteringskrav

De svenska hushållens skuldsättning har det senaste årtiondet ökat i en takt som är en av de snabbaste i unionen. Sverige har ett av de starkaste skatteincitamenten att äga sin bostad i EU, vilket kommissionen menar är en följd av relativt låga fastighetsskatter och en generös avdragsrätt för bostadsräntor. Kommissionen noterar att åtgärder för att minska skuldsättningen har vidtagits under året, såsom amorteringskrav för nya bolån, men att åtgärderna försenades kraftigt på grund av att det uppstod oklarheter kring makrotillsynsmyndighetens mandat att införa kravet. Samtidigt menar kommissionen att insatser för att korrigera skatteincitamenten saknas ännu, som exempelvis minskad avdragsrätt för bostadslån eller förändrad fastighetsbeskattning.

¹¹ [SWD\(2016\) 95](#) Country Report Sweden 2015 Including an In-Depth Review on the prevention and correction of macroeconomic imbalances

¹² [Rådets rekommendation \(2016/C 299/13\)](#) om Sveriges nationella reformprogram 2016, med avgivande av rådets yttrande om Sveriges konvergensprogram 2016

Svag konkurrens i byggsektorn pekats ut som hinder

Kommissionen menar vidare att utbudet på bostäder i Sverige hämmas av en ineffektiv användning av det befintliga beståndet, hög grad av hyreskontroll, svag konkurrens i byggsektorn, otillräckligt utbud på mark för nybyggnation och omfattande och komplexa planprocesser. Utnyttjandet av det befintliga bostadsbeståndet begränsas av den nuvarande utformningen av beskattning av kapitalvinster vid försäljning. Bostadsbristen riskerar även att verka hämmande på arbetskraftens rörlighet, skriver kommissionen.

Fler länder får råd om bostadsmarknaden

Kommissionens sammanställning visar att fyra medlemsländer, utöver Sverige, har fått landsspecifika råd som berör bostadsmarknaden. Dessa är Italien, Litauen, Nederländerna och Storbritannien.¹³

Housing Europe är en intresseorganisation och ett europeiskt nätverk bestående av allmännyttiga, kooperativa och sociala bostadsorganisationer.

Housing Europe har kommenterat kommissionens landsspecifika råd med koppling till bostäder.¹⁴ Organisationen skriver att traditionella uppmaningar har lämnats om att liberalisera hyressättningssystemet i Sverige, att ytterligare knyta hyrorna till hushållens inkomster i den sociala bostadsektorn i Nederländerna och att förenkla planbestämmelserna i Storbritannien för att öka bostadsutbudet. Men det finns också nya kommentarer från kommissionen, skriver Housing Europe. Till exempel skriver kommissionen till Frankrike att landets kostnader för bostadspolitiken är höga jämfört med andra medlemsländer.

Fördjupad granskning för Sverige även 2017

Den europeiska planeringsterminen för 2017 drogs igång i och med publiceringen av Tillväxtöversikten i november 2016. I februari 2017 kommer nya landrapporter och Sverige genomgår återigen en särskild granskning med hänsyn till makroekonomiska obalanser. I juni 2017 läggs de nya landsspecifika råden fram till medlemsländerna.

Handlingsplan för moms berör bostadsuthyrning

I april 2016 presenterade kommissionen en handlingsplan för att göra momssystemet i EU enklare, företagsvänligare och mer skyddat mot bedrägerier.¹⁵ Bland annat föreslår kommissionen alternativ för att ge medlemsstaterna mer flexibilitet för att själva bestämma vilka varor och tjänster som ska omfattas av reducerade momssatser.

¹³ [Overview of issues covered in the EU CSRs for 2016-2017](#)

¹⁴ [New set of EU recommendations on housing policies](#), Housing Europe, 24 maj 2016

¹⁵ [COM\(2016\) 148 final](#) Communication on an action plan on VAT

Kommissionen uppmanar Europaparlamentet och rådet att ge tydliga politiska riktlinjer om de alternativ som läggs fram i handlingsplanen. Kommissionens plan är att 2017 lägga fram ett förslag på slutgiltiga regler för ett gemensamt mervärdesskatteområde i EU.

SABO har välkomnat förslaget och skriver på sin webbplats att det öppnar för Sverige att införa låg moms på bostadshyran som gör att man sedan kan dra av momsen på kostnaderna för att bygga nya bostäder.¹⁶

SABO uppmanar regeringen och riksdagen att ta till sig förslagen med hänsyn till de möjligheter som ligger i momsfrågan för att Sverige ska kunna öka byggtakten.

---

¹⁶ [SABO välkomnar EU-kommissionens momsförslag](#), SABO, 25 april 2016

Konkurrens- och statsstödsregler

Kommissionen förtydligar begreppet statligt stöd

I maj 2016 publicerade kommissionen ett tillkännagivande med förtydliganden av begreppet statligt stöd.¹⁷ Genom att sammanfatta rättspraxis från EU:s domstolar och praxis från kommissionens beslut ges vägledning om centrala begrepp kring statsstöd och när stöd kan lämnas utan att behöva anmälas till kommissionen. Kommissionen klargör bland annat följande:

- **Offentliga investeringar för byggande av infrastruktur räknas inte som statsstöd, om den inte direkt konkurrerar med annan infrastruktur av samma slag.** Detta är vanligtvis fallet för vägar, järnvägsinfrastruktur och nät för vattenförsörjning och avloppsvatten. Däremot menar kommissionen att infrastruktur för energi och bredband ofta hamnar i konkurrens med liknande infrastruktur. Stöd inom de sektorerna ska därför granskas av kommissionen innan de lämnas.
- Anslag till **lokal infrastruktur eller lokala tjänster**, som sannolikt inte kommer att locka kunder från andra medlemsstater, och som endast har en marginell effekt på gränsöverskridande investeringar, omfattas inte av EU:s regler om statligt stöd.
- EU:s kontroll av statligt stöd fokuserar på offentliga investeringar som **kan påverka handeln mellan medlemsländerna.**
- Offentligt stöd till företag utgör statsstöd endast i den utsträckning det påverkar handeln mellan medlemsstaterna.¹⁸ I det avseendet är det **inte nödvändigt att fastställa att stödet faktiskt påverkar handeln mellan medlemsstaterna, utan endast att det kan påverka handeln.** Påverkan på handeln mellan medlemsstaterna får dock inte vara enbart hypotetisk eller förmodad. Det måste fastställas **varför** åtgärden snedvrider eller hotar att snedvrیدا konkurrensen och kan påverka handeln mellan medlemsstaterna, grundat på förutsebara effekter av åtgärden.

[Länk till kommissionens pressmeddelande om tillkännagivandet](#)

---

¹⁷ [2016/C 262/01](#) Kommissionens tillkännagivande om begreppet statligt stöd som avses i artikel 107.1 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt

¹⁸ Enligt artikel 107.1 i fördraget

Almuniapaketet kom 2012 och består av fyra dokument från kommissionen som tillsammans ska underlätta tillämpningen av statsstödsreglerna för tjänster av allmänt ekonomiskt intresse (**SGEI**).

De fyra dokumentens beteckningar är:
K(2011) 9380
K(2011) 9404
K(2011) 9406
Förordning (EU) nr 360/2012

Regionkommittén är ett rådgivande EU-organ som består av lokala och regionala folkvalda företrädare från de 28 EU-länderna. Genom kommittén kan de föra fram synpunkter på EU-lagstiftning som direkt påverkar regioner och kommuner.

Förnyad kritik mot definitionen av social housing

Inför 2017 har det funnits en förväntan på att ”**Almuniapaketet**” ska genomgå en översyn. Många bostadsorganisationer inom EU har därför varit aktiva för att lyfta frågor som rör statsstödsregelverkets inverkan på bostadssektorn. Nu verkar det dock som att den förväntade översynen uteblir under 2017 men diskussionen fortsätter, bland annat inom ramen för EU:s urbana agenda.

Regionkommittén betonar medlemsstaternas mandat

I oktober 2016 antog Europeiska regionkommittén (ReK) ett egeninitierat yttrande om statsstöd och om tjänster av allmänt ekonomiskt intresse (SGEI).¹⁹ Kommittén hänvisar dels till kommissionens tillkännagivande om statligt stöd från maj 2016, dels till den förväntade översynen av Almuniapaketet inför 2017.

Regionkommittén framhäver i sitt yttrande att EU:s regler för statligt stöd inte får begränsas till principerna om konkurrens utan måste ta full hänsyn till medlemsstaternas spelrum att själva bedöma vad som utgör en tjänst av allmänt ekonomiskt intresse. Hänsyn måste också tas till principerna om lokalt och regionalt självstyre. ReK förväntar sig också att kommissionen klarlägger att lokala tjänster inte utgör ett hot mot handeln mellan medlemsländerna samt att det är klaganden och/eller kommissionen som måste påvisa att handeln inom unionen påverkas.

ReK vill vidga begreppet social housing

ReK vill dessutom se en utökning av definitionen av subventionerat boende²⁰ i ett av kommissionens SGEI-beslut, som idag innehåller en hänvisning till ”missgynnade medborgare eller socialt utsatta grupper”.²¹

Man skriver i yttrandet att:

[...] rätten till adekvata bostäder till rimlig kostnad bör prioriteras högre, eftersom bostadsmarknadens bristande förmåga att tillgodose det totala behovet av bostäder inte bara drabbar människor som inte har någon tillgång alls till bostäder, utan även boende i hälsovådliga, otillfredsställande eller överbefolkade bostäder samt människor som lägger merparten av sin inkomst på hyran eller på månadsbetalningar av bolån.

Housing Europe menar att begränsningen kan vara onödig

I början av mars 2016 skrev Housing Europe ett öppet brev till kommissionär Margarethe Vestager med uppmaningen att se över definitionen av subventionerat boende i kommissionens SGEI-beslut från 2011.

¹⁹ [Regionkommittén, Yttrande](#), Statligt stöd och tjänster av allmänt ekonomiskt intresse

²⁰ ”Social housing” översätts i EU-sammanhang till ”subventionerat boende” på svenska. I denna rapport används de två begreppen synonymt

²¹ [2012/21/EU](#) Kommissionens beslut av den 20 december 2011

Housing Europe anser att begränsningen strider mot subsidiaritetsprincipen²² och att den förhindrar effektiva lösningar på sociala bostadsbehov och möjligheter att skapa social mångfald i samhällen och städer. Enligt organisationen kan begränsningen dessutom anses vara onödig, eftersom kommissionen har befogenheter att vidta åtgärder vid uppenbara feltolkningar. Det finns heller inga andra tjänster av allmänt intresse som är kopplade till en viss socioekonomisk målgrupp.

Housing Europe efterfrågar därutöver bättre vägledning för hur SGEI-regler bör tillämpas, och att den juridiska tillämpningen ska bli mer tillförlitlig och transparent. De understryker även vikten av att använda sig av EU:s urbana agenda som plattform för att förbättra regelverket.²³

[Länk till Housing Europes öppna brev till kommissionär Vestager](#)

Kommissionären välkomnar synpunkterna

I sitt svar på Housing Europes brev betonar kommissionär Vestager vikten av social housing och behovet av en dialog för att uppnå ett mer sammanhängande regelverk. Partnerskapet om bostäder inom ramen för EU:s urbana agenda har lanserats med det syftet.

Vestager redogör vidare för medlemsstaternas mandat att själva definiera, organisera och finansiera subventionerat boende. Hon skriver att social housing är ett brett område som dessutom skiljer sig mellan länderna och att medlemsländerna därför inte behöver notifiera vilka stöd som används för den sektorn. Hon menar att kommissionen sällan fattar beslut angående dessa statsstöd. Vestager hänvisar även till det holländska fallet där hon menar att det var den holländska regeringen som definierade målgruppen för det subventionerade boendet vilket sedan godtogs av kommissionen.²⁴ Däremot noterar Vestager synpunkterna angående definitionen av social housing i SGEI-beslutet och välkomnar organisationen att bidra mer i frågan när regelverket ses över nästa gång.

[Länk till Vestagers svar till Housing Europe](#)

International Union of Tenants (IUT) är en internationell icke-statlig frivilligorganisation som värnar hyresgästers rättigheter. Organisationens medlemmar är bland annat nationella hyresgästföreningar.

Företrädare för hyresgäster lyfter fram social mångfald

I november 2015 höll staden Wien och **International Union of Tenants (IUT)** en konferens för att kasta ljus över EU-reglernas påverkan på bostäder. Ett särskilt pass handlade om statsstödsreglerna. Den snäva defi-

²² Genom subsidiaritetsprincipen (närhetsprincipen), som har skrivits in i EU-fördraget, fastställs villkoren för när unionen får agera i stället för medlemsstaterna på de områden där unionen har icke-exklusiva befogenheter.

²³ Mer information om den urbana agendan finns i kapitlet Regional- och urbanpolitik.

²⁴ Det holländska fallet tas upp längre fram i kapitlet.

nitionen av målgruppen för subventionerat boende beskrevs som ”extremt problematisk” för städer och regioner eftersom den underminerar arbetet för en social mångfald och skapar osäkerhet i utvecklingen av ny policy. Målgruppen bör istället definieras på lokal nivå för att kunna anpassas till de lokala behoven av subventionerade bostäder.

Social housing bör inte ingå i det offentliga budgetunderskottet

På konferensen diskuterades också finansieringsmodeller för bostäder, budgetfrågor och effekterna av kommissionens landspecifika rekommendationer inom den europeiska planeringsterminen. Några budskap var:

- Det är ett problem att offentliga investeringar i infrastruktur ökar det offentliga budgetunderskottet. Kravet på medlemsländerna att ha sunda statsfinanser innebär att ett land ska ha mindre än 3 procent i offentligt budgetunderskott, men deltagarna menade att investeringar i social infrastruktur eller subventionerade bostäder inte borde räknas in i den treprocenttröskeln.
- Ta mer hänsyn till sociala bostadsaspekter i de landsspecifika råden. Dagens råd har sin utgångspunkt i en ekonomisk analys.

[Länk till anteckningar från mötet](#)

”Det holländska fallet” prövas igen?

Boverket har tidigare redogjort för turerna kring EU-kommissionens beslut²⁵ från 2009 om statsstödet till allmännyttan i Nederländerna. De allmännyttiga bostadsföretagen försöker få beslutet ogiltigförklarat och har för andra gången drivit målet till EU-domstolen efter att ha överklagat Tribunalens senaste domslut från 2015.²⁶

Bostadsbolagen har framfört överklagan på två grunder. Dels att Tribunalen agerat felaktigt som inte har tagit hänsyn till huruvida kommissionen gjort en tillräcklig bedömning av det ursprungliga social housing-systemet, dels att Tribunalen gjort fel som inte prövat vilket ansvar kommissionen hade för att se till att de åtgärder som senare föreslogs var proportionerliga jämfört med alternativa åtgärder.

Generaladvokat föreslår ny prövning i Tribunalen

Ett beslut i EU-domstolen väntas fortfarande men en generaladvokat lämnade i oktober 2016 ett förslag till avgörande i ärendet. Generaladvo

EU-kommissionen antog den 15 december 2009 ett **beslut om allmännyttan i Nederländerna**. I beslutet beskrivs de justeringar som den holländska regeringen åtagit sig att införa i systemet för social housing så att sektorn kunde finansieras utan att bryta mot EU:s statsstödsregler. Exempelvis begränsades målgruppen för sektorn genom ett inkomsttak. Genom beslutet godtog kommissionen den holländska regeringens åtgärder.

²⁵ [C \(2009\) 9963 final](#) State aid No E 2/2005 and N 642/2009 – The Netherlands Existing and special project aid to housing corporations

²⁶ [Ärende C-414/15 P](#), Stichting Woonlinie m.fl. mot kommissionen

EU-domstolen tolkar EU-rätten och ser till att EU:s lagar används på samma sätt i alla EU-länder. Den dömer också mellan medlemsländer och EU:s institutioner. I domstolen arbetar också elva **generaladvokater**. De är tjänstemän som förbereder och yttrar sig om ärenden som läggs fram i EU-domstolen.

Tribunalen finns under EU-domstolen och är den instans som fysiska eller juridiska personer kan vända sig till i första hand för att bestrida beslut som fattats av EU:s institutioner. Domar i tribunalen kan överklagas till EU-domstolen.

De allmännyttiga bostadsföretagen i Nederländerna benämns **woningcorporaties** eller **wocos**.

De beskrivs som icke vinstdrivande organisationer vars huvudsakliga uppgift är att förvärva, bygga och hyra ut bostäder främst till socialt missgynnade personer eller socialt utsatta grupper.

De är engagerade i andra aktiviteter som att bygga och hyra ut på kommersiella premisser och bygga och förvalta parker och lokal infrastruktur. De har även sociala tjänster, som familje-coaching, finansiell rådgivning till hushåll eller tjänster som främjar integration.

katen ger de klagande parterna rätt på den första grunden; enligt honom låg det i Tribunalens uppgift att bedöma om kommissionen hade befogenhet att fastställa om det ursprungliga stödsystemet var förenligt med den inre marknaden eller ej från början. Generaladvokaten anser däremot inte att kommissionen hade ett ansvar för att jämföra olika tänkbara åtgärdsförslag med varandra. Sammantaget föreslår generaladvokaten att EU-domstolen ska återförvisa målet till Tribunalen för ytterligare en prövning.

Generaladvokatens utlåtande aktualiserar frågan om vilka krav som ställs på kommissionen när det gäller dess bedömning av statsstöd till social housing-sektorn, men än är det för tidigt att säga något om implikationerna. Det återstår att se hur EU-domstolen avgör fallet.

Det holländska fallet i sammandrag

Här ges en sammanfattning av kommissionens beslut från 2009 och turnerna i ärendet för den som vill friska upp minnet.

Kommissionens beslut från 2009 om den holländska allmännyttan

I kommissionens beslut från 2009 beskrivs hur kommissionen inlett ett förfarande då den hade ansett att social housing-sektorn i Nederländerna drog fördel av otillåtna statsstöd. Statsstöden avsåg bland annat statliga lånegarantier, investeringsbidrag och köp av kommunal mark för priser under marknadsvärdet. För att stöden skulle vara tillåtna föreslog kommissionen att sektorn begränsades till en tydligt definierad målgrupp av socialt utsatta grupper, att uppdelningen mellan kommersiella aktiviteter och offentliga tjänster tydliggjordes och att utbudet av subventionerade bostäder anpassades till efterfrågan.

Nederländerna åtog sig att införa flera konkreta förändringar som svar på kommissionens förslag. Bland annat definierades målgruppen av socialt utsatta hushåll som individer vars inkomster understeg 33 000 euro per år, vilket då omfattade cirka 43 procent av den nederländska befolkningen. Vidare bestämdes att 90 procent av beståndet skulle tilldelas individer från den definierade målgruppen medan resterande 10 procent skulle fördelas enligt objektiva kriterier som innefattade någon form av social prioritering. Man införde också takbelopp för hyror, liksom tillsynsmekanismer och möjligheter till sanktioner.

Höjda inkomstgränser sedan 2013

Under 2013 röstade det holländska parlamentet igenom en höjning av inkomsttaket för social housing, från 34 000 till 38 000 euro. Det beslutades att 20 procent av beståndet inom ett visst hyresspann ska kunna tillde-

las hushåll med en inkomst på 34 000–38 000 euro. Resterande 80 procent av bostäderna går till den målgrupp som definierades i kommissionens beslut från 2009.²⁷

Turerna i ärendet

- 2005: Kommissionen uttrycker tveksamheter till det holländska systemet för statsstöd till social housing-sektorn. Diskussioner påbörjas mellan kommissionen och den holländska regeringen.
- 2009: Kommissionen antar ett beslut där den accepterar systemet, efter att regeringen utfäst sig att införa vissa begränsningar i sektorn.
- 2009: Holländska bostadsföretag försöker få kommissionens beslut upphävt i Tribunalen med hänvisning till att kommissionen överskridit sina befogenheter.
- 2012: Tribunalen avvisar målet då den inte ansåg att de målsägande var personligen berörda av fallet. De allmännyttiga bolagen överklagar och hävdar att deras mål hade avvisats på felaktiga grunder.
- 2014: EU-domstolen finner att de klagande hade ett berättigat intresse av att få kommissionens beslut ogiltigförklarat och återförvisar målet till Tribunalen.
- 2015: Tribunalen dömer att grunderna i målet saknar relevans, eftersom kommissionens beslut utmynnat i en överenskommelse med den holländska staten. Tribunalen saknar därmed befogenhet att bedöma kommissionens agerande före överenskommelsen. Istället tar Tribunalen bara ställning till kommissionens bedömning av att de åtgärder som den holländska regeringen hade föreslagit var ändamålsenliga, och inte huruvida det var nödvändigt att införa åtgärderna överhuvudtaget.
- 2015: De allmännyttiga bostadsföretagen har nu överklagat Tribunalens domslut till EU-domstolen där ett beslut fortfarande väntas. En generaladvokat har uttalat sig och gett de klagande delvis rätt.

---

²⁷ Boverket, 2014. EU och bostadspolitiken 2013

Regional- och urbanpolitik

Regional- och urbanpolitiken är inriktad på EU:s regioner och städer. Den ska främja den ekonomiska tillväxten och höja livskvaliteten genom strategiska investeringar. EU:s regionalpolitik refereras ofta till som ”sammanhållningspolitiken”. Den har en aktiv, solidarisk verksamhet genom att koncentrera stöd till de mindre gynnade regionerna, för att minska de sociala, ekonomiska och territoriella klyftorna mellan regionerna i EU. De europeiska struktur- och investeringsfonderna (ESI-fonderna) är de främsta verktygen för att förverkliga sammanhållningspolitiken och EU:s tillväxt- och sysselsättningsstrategi, Europa 2020.

Den urbana agendan är i hamn

Behovet av en **urban agenda** för EU har diskuterats i tjugo år och nu är agendan till slut i hamn. På ett informellt ministermöte i maj 2016 enades EU:s ministrar med ansvar för stadsfrågor om den så kallade Amsterdamdeklarationen, en politisk överenskommelse som etablerade agendan för städer och huvuddragen i dess genomförande.²⁸ Deklarationen godkändes formellt månaden därpå av rådet för allmänna frågor.²⁹

[Länk till den urbana agendans webbplats](#)

Tre mål och tolv tematiska partnerskap

Den urbana agendan har tre övergripande mål – bättre lagstiftning, bättre finansiering och bättre kunskap – och kretsar kring tolv prioriterade teman. En central del av det praktiska genomförandet av agendan är de tematiska partnerskapen som samlar representanter från städer, medlemsländer, EU-institutioner och intresseorganisationer. Tillsammans ska de ta fram och implementera en handlingsplan för att utveckla bättre regelverk, finansieringsinstrument och kunskapsspridning inom det utvalda temat. Partnerskapen ska arbeta i två till tre års tid i ett samarbete som sker på frivillig basis. Förhoppningen är att partnerskapen ska stimulera utbytet över såväl beslutsnivåer som sektorer. Amsterdamdeklarationen ger i sig ingen finansiering till agendan och några befogenheter tillförs inte heller på EU-nivå. De tolv temana för agendan är följande:

1. Integration av migranter och flyktingar
2. Luftkvalitet
3. Fattigdom i städer

EU:s urbana agenda ska stärka den urbana dimensionen i EU:s politik genom att bilda partnerskap mellan EU, nationella, regionala och lokala myndigheter och intressenter. Tillsammans utvecklas handlingsplaner för att:

- få igenom bättre lagstiftning
- förbättra finansieringsprogrammen
- öka kunskapsutbytet

²⁸ [Pact of Amsterdam](#), Urban Agenda for the EU

²⁹ [Rådets slutsatser om en EU-agenda för städer, 24 juni 2016](#)

4. Bostäder
5. Cirkulär ekonomi
6. Sysselsättning och kompetens i den lokala ekonomin
7. Klimatanpassning (inklusive gröna infrastrukturlösningar)
8. Energiomställning
9. Hållbar markanvändning och naturbaserade lösningar
10. Rörlighet i städer
11. Digitalisering
12. Innovativ och ansvarsfull offentlig upphandling

Redan i början av 2016 bildades de fyra första partnerskapen (i form av pilotprojekt) för temana integration av migranter och flyktingar, luftkvalitet, fattigdom i städer respektive bostäder.

I januari 2017 lanserades ytterligare fyra partnerskap. De tar sig an cirkulär ekonomi, digitalisering, rörlighet i städer samt sysselsättning och kompetens. I arbetsprogrammet som biläggs Amsterdamdeklarationen finns närmare beskrivningar om inriktningen på varje tema.

Partnerskapet för bostäder lyfter statsstödsregler och bostäder till rimliga kostnader

Partnerskapet som fokuserar på bostäder har som mål att främja bostäder till rimliga kostnader och av god kvalitet. Arbetet är inriktat på **affordable housing**, statsstödsregler och generell bostadspolitik och gruppen förväntas vara en viktig plattform för diskussion. Bland annat arbetar partnerskapet med ett utkast till ståndpunkt om offentligt stöd till bostäder och statsstödsregelverket. Partnerskapet väntas ta fram ett utkast till handlingsplan till sommaren 2017.³⁰ Partnerskapet koordineras av Slovenien, Nederländerna, staden Wien, Housing Europe och Europeiska investeringsbanken är några av deltagarna.

Bostadsfrågan tas upp i flera partnerskap

Frågor om bostäder och bostadsområden framträder även i de andra temana. Partnerskapet för integration av migranter och flyktingar tar hänsyn till bostäder som en aspekt, och partnerskapet för fattigdom i städer belyser upprustning av utsatta områden och socioekonomisk integration.³¹

Så arbetar partnerskapen

Arbetet för att ta fram handlingsplanen sker i fem generella steg:

³⁰ Enligt mejl från den urbana agendans sekretariat, 2017-01-19

³¹ Partnerskapet för integration av migranter och flyktingar beskrivs mer i kapitlet Migrationspolitik.

- **Inventering:** Det första steget är att se över pågående och redan genomförda arbeten inom partnerskapets område. Utifrån detta ska gruppen avgränsa arbetet och undersöka vilka möjligheter som finns för samarbete, finansiering och expertkunskaper.
- **Förberedande åtgärder:** Partnerskapet ska därefter analysera vilka utmaningar och möjligheter som handlingsplanen borde fokusera på. Det ska mynna ut i en lista på förberedande åtgärder.
- **Definiera mål och lösningar:** Här enas man om en handlingsplan med åtgärder för ett förbättrat regelverk, effektivare finansiering och ökat kunskapsutbyte. Det bör ske inom de första 6–12 månaderna.
- **Implementation av handlingsplanen:** Handlingsplanen implementeras och samordnas med partner och andra intresserade aktörer, till exempel andra medlemsstater och städer.
- **Utvärdering:** Resultaten av partnerskapet presenteras efter tre år. Arbetet utvärderas och eventuella förslag lämnas för arbetet framöver.

EU bidrar till FN:s globala urbana agenda

En global agenda för städer antogs på FN:s Habitat III-konferens i Quito, Ecuador, i oktober 2016. Agendan är en hörnsten i arbetet med den globala 2030-agendan för hållbar utveckling, särskilt mål 11 om hållbara städer och samhällen. I samband med konferensen åtog sig EU-kommissionen att nå den nya stadsagendans globala mål genom förverkligandet av EU:s agenda för städer. Kommissionen ska även samverka för att utveckla en global definition av städer och främja samarbete om hållbar stadsutveckling mellan städer.³²

En samlingsplats för information om städer

Kommissionen har nyligen tagit fram en så kallad ”one-stop-shop” som samlar information om och riktad till städer. Sidan ska underlätta för städer att få en överblick av EU-initiativ som rör urbana frågor, få information om finansiering och ta del av kunskap och data. Ett verktyg som tillgängliggör och visualiserar urban data har nyligen lanserats på sidan. Det finns också en ny portal med en förteckning över investeringsprojekt i Europa. Portalen har lanserats av Europeiska investeringsbanken.

[Länk till kommissionens one-stop-shop för urbana frågor](#)

---

³² [Pressmeddelande](#), EU-kommissionen åtar sig konkreta uppgifter för att nå globala hållbarhetsmål för städer, 20 oktober 2016

Open days – den europeiska veckan för städer och regioner

Den årliga konferensen ”European week of regions and cities” (tidigare benämnt som Open Days) i Bryssel ägde rum i oktober 2016 och arrangerades av Regionkommittén. Konferensen, med rubriken ”Regioner och städer för hållbar tillväxt”, fokuserade på olika utmaningar som Europas regioner och städer ställs inför idag. Flera seminarier hölls som följde tre teman:

- **Varaktig och hållbar ekonomisk tillväxt.** Seminarierna handlade bland annat om cirkulär ekonomi.
- **Inkluderande tillväxt.** Workshoppars under detta tema tog upp den demografiska utvecklingen och integration.
- **Förenkling av ESI-fonderna.** Deltagarna fick möjlighet att fördjupa sina kunskaper i en elektronisk plattform för policyutveckling för smarta och hållbara regioner, samt ta del av goda exempel på ansökningar av EU-medel.

Dokumentation från den Europeiska veckan för städer och regioner finns på konferensens webbplats. En sammanhållande rapport är också att vänta under 2017.

[Länk till konferensens webbplats](#)

Strukturfonderna finansierar stadsutveckling

Finansieringen för städernas utveckling har på senare år fått större utrymme inom ramen för de europeiska struktur- och investeringsfonderna, **ESI-fonderna**. Totalt beräknas 50 procent av regionalfondsmedlen, mer än 100 miljarder euro, investeras i europeiska städer under perioden 2014-2020. I sammanhållningspolitiken för 2014-2020 har kommissionen också valt att öronmärka fem procent, 15 miljarder euro, av regionalfondens medel till insatser inom hållbar stadsutveckling. I Sverige är det totalt 400 miljoner kronor som är öronmärkta för hållbar stadsutveckling i de tre regionalfondsprogram som har valt att prioritera detta område.

Nyheter inom relevanta strukturfondsprogram

Andra utlysning inom Urban Innovative Actions

Under våren 2017 pågår den andra ansökningsomgången för kommissionens program **Urban Innovative Actions** som ska främja innovativa åtgärder i stadsområden. Utlysningen är öppen till och med mitten av april 2017 och fokuserar på tre områden med koppling till EU-agendan

De europeiska struktur- och investeringsfonderna (ESI-fonderna) är samlingsnamnet för europeiska regionala utvecklingsfonden, europeiska socialfonden, europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling och europeiska havs- och fiskerifonden.

Urban Innovative Actions främjar innovativa åtgärder i städer. Den totala budgeten för programmet är 371 miljoner euro för perioden 2015-2020.

Utlysningarna är kopplade till EU:s urbana agenda och vänder sig till städer med fler än 50 000 invånare.

för städer: integration av migranter, rörlighet i städer och cirkulär ekonomi. Denna omgång omfattar 50 miljoner euro som kommer från den europeiska regionala utvecklingsfonden (Eruf).

Den första utlysningen ägde rum våren 2016 och fokuserade på energiomställning, integration av migranter och urban fattigdom med fokus på utsatta områden. De 18 vinnande projekten presenterades på Regionkommitténs konferens i oktober, däribland fanns Göteborgs stad som fick stöd till ett projekt inom temat energiomställning.³³

[Länk till utlysningen på Urban Innovative Actions webbplats](#)

URBACT efterlyser goda exempel

URBACT, ett program som främjar utbyte för integrerad stadsutveckling, ska vidga sin repertoar av stödverktyg för städer genom att introducera så kallade ”överföringsnätverk” för goda exempel. Överföringsnätverken ändrar originalkonceptet av URBACT-nätverken genom att bygga samarbetet runt etablerade exempel på bra lösningar med fokus på kapaciteten att skala upp dem över Europa. Överföringsnätverken lanseras i september 2017 och just nu efterlyser URBACT goda exempel på hur städer har arbetat med integrerad hållbar stadsutveckling. Till och med 31 mars 2017 är det möjligt att skicka in ett bidrag.

[Länk till ansökningsomgången på URBACTs webbplats](#)

Fonden för strategiska investeringar förstärks

Den **Europeiska fonden för strategiska investeringar** (EFSI) har varit igång sedan 2015 och i november 2016 redovisade kommissionen de första resultaten. Fonden har bland annat finansierat energireoveringar i Frankrike, affordable housing i Polen och nya kontorslokaler med låg energianvändning i Sverige. Hållbar energi och energieffektivisering spelar en viktig roll i EFSI, men det är även möjligt att investera i urbana utvecklingsprojekt och social infrastruktur.

[Länk till information om EFSI-projekt på kommissionens webbplats](#)

I tal om tillståndet i unionen i september 2016 aviserade kommissionsordförande Juncker ett förslag om EFSI 2.0 som förlänger fonden och utökar dess investeringskapacitet. Förslaget har antagits av EU:s finansministrar. På sitt decembertoppmöte välkomnade Europeiska

Den tredje etappen av **URBACT**, ett interregionalt EU-program för utbyte och lärande inom integrerad hållbar stadsutveckling, pågår 2014-2020 och har en budget på 96 miljoner euro.

21 URBACT-nätverk har beviljats, bland annat ingår Gävle, Stockholm och Södertälje. Tillväxtverket är nationell kontaktpunkt i Sverige.

Fonden för strategiska investeringar (EFSI) är det centrala verktyget för **Investeringsplanen för Europa**, en plan för att under en treårsperiod mobilisera minst 315 miljarder euro till investeringar inom strategiska områden som infrastruktur, forskning och innovation, förnyelsebar energi och energieffektiviseringar.

³³ [News](#), Urban Agenda for the EU during the European Week for Regions and Cities, 14 oktober 2016

rådet också förslaget och uppmanade rådet och Europaparlamentet att anta det under första halvåret 2017.³⁴

Rapporter och statistik om städer och regioner

Rapport om levnadsförhållandena i europeiska städer

EU-kommissionen har tillsammans med UN-Habitat presenterat en rapport om levnadsförhållanden i Europas städer.³⁵ Rapporten har tagits fram med tre olika mål: 1) att stödja EU:s urbana agenda genom att bidra med en översyn av Europas städer inom agendans tolv prioriterade områden, 2) bidra med jämförande information om städerna inom ramen för FN:s mål för hållbar stadsutveckling samt 3) uppmuntra ömsesidigt lärande mellan städer inom och utanför Europa.

I rapporten lyfts utmaningar och möjligheter som städers myndigheter ställs inför när demografin förändras. Befolkningstillväxten kräver att städernas myndigheter tar initiativ för att bygga fler bostäder, bygga ut offentliga tjänster, koppla ihop utbildningar med arbetstillfällen och bekämpa diskriminering. Rapporten inriktar sig också satsningar för att minska utsläppen av växthusgaser och för att anpassa städerna för klimatförändringar. Flera goda exempel redovisas.

[Länk till relaterat material till rapporten, såsom presentationer och data](#)

Regionalt index för social utveckling

Generaldirektoratet för regional- och stadspolitik har utvecklat en första version av ett nytt regionalt index för att följa den sociala utvecklingen i Europa. Indexet ska ses som ett komplement till traditionella mått på ekonomisk utveckling. Till exempel finns indikatorer för trångboddhet och boendekostnadsbelastning på regional nivå. Redovisningen för Sverige sker i åtta regioner.³⁶

[Länk till European Social Progress Index på kommissionens webbplats](#)

Rapport om sammanhållningspolitikens framtid att vänta

Kommissionen förväntas presentera den sjunde rapporten om ekonomisk, social och territoriell sammanhållning under hösten 2017. De så kallade sammanhållningsrapporterna släpps var tredje år och den kommande rap-

---

³⁴ [Pressmeddelande](#), Investeringsplanen för Europa håller fortsatt högt tempo, 23 december 2016

³⁵ [EU-kommissionen & UN-Habitat, 2016](#). The State of European Cities 2016

³⁶ Mellersta Norrland, Norra Mellansverige, Östra Mellansverige, Övre Norrland, Småland med öarna, Stockholm, Sydsverige och Västsverige

porten kommer att utgöra ett viktigt underlag för diskussioner om hur EU bör utforma den framtida sammanhållningspolitiken efter 2020.

Socialpolitik

Pelaren för sociala rättigheter initierades hösten 2015 som ett sätt att stimulera utvecklingen av arbetsmarknader och välfärdssystem och bidra till ökad konvergens i euroområdet. Initiativet ingår i kommissionens arbete för en fördjupad och mer rättvis ekonomisk och monetär union (en av kommissionens prioriteringar för 2014-2019).

Pelaren för sociala rättigheter tar form

Hösten 2015 tog kommissionens ordförande Juncker initiativ till en europeisk pelare för sociala rättigheter. Under 2016 togs ett första utkast till pelaren fram och ett brett samråd för initiativet avslutades i december. Förslaget bearbetas efter samrådet och förväntas bli färdigt i mars 2017.³⁷

Pelaren ska formulera principer för att stimulera sociala reformer och ökad konvergens

Syftet med pelaren är att formulera en rad principer för att följa och stimulera utvecklingen av arbetsmarknader och välfärdssystem. Principerna ska komplettera och bygga vidare på EU:s befintliga regelverk. Den färdiga pelaren bör användas som en referensram för att granska ländernas sysselsättnings- och socialpolitik, driva på reformer och skapa riktlinjer för ökad konvergens i Europa. Pelaren kommer att utvecklas för euroområdet, men även vara öppen för övriga medlemsländer som vill delta.

Principer för bostadsfrågan ingår i ett utkast

I mars 2016 bjöd kommissionen in till ett offentligt samråd om initiativet.³⁸ Ett första utkast till utformning av pelaren finns i en bilaga till meddelandet för samrådet.³⁹ Utkastet rymmer 20 politikområden fördelat på tre teman: i) lika möjligheter och tillgång till arbetsmarknaden ii) rättvisa arbetsvillkor och iii) social trygghet.

Område 19 handlar om bostäder och har följande två principer:

- Alla som behöver ska få subventionerade bostäder eller bostadsbidrag. Utsatta människor ska skyddas från avhysning och hushåll med låga eller genomsnittliga inkomster ska kunna få stöd vid köp av bostad.
- Hemlösa ska erbjudas boende och sättas i kontakt med andra sociala tjänster som kan underlätta integreringen i samhället.

Som bakgrund beskrivs att otrygga boendeförhållanden och bristen på lämpliga bostäder är fortsatta problem i hela EU. Det leder till ett ökat ekonomiskt risktagande, vräkningar, hyresskulder och försenade amorteringar och i värsta fall hemlöshet. Bristen på lämpliga bostäder anges

³⁷ [Pressmeddelande](#), EU-kommissionen förbereder nästa steg mot en europeisk pelare för sociala rättigheter, 23 januari 2017

³⁸ [COM\(2016\) 127 final](#) Samråd om en europeisk pelare för sociala rättigheter

³⁹ [COM\(2016\) 127 final Annex I](#) Första preliminära utkastet till en europeisk pelare för sociala rättigheter

också vara ett hinder för arbetskraftens rörlighet och etablering, särskilt för unga människor.

[Länk till mer information om pelaren för sociala rättigheter på kommissionens webbplats](#)

Organisationer i EU tycker till

Flera organisationer har yttrat sig över förslaget.

Regionkommittén föreslår skydd för framförallt utsatta personer

Regionkommittén (ReK) välkomnar i sitt yttrande en politisk diskussion om ett nytt initiativ om sociala rättigheter.⁴⁰ Kommittén menar att större tonvikt måste läggas vid finansieringen av socialpolitiken, som är en särskild utmaning för de lokala och regionala myndigheterna. Man vill att tillgången till välfärdstjänster ska ha en framträdande plats i pelaren, men att medlemsländernas befogenheter samtidigt måste respekteras fullt ut.

Avseende pelarens område 19 om bostäder föreslår ReK som princip att framförallt behövande eller socialt utsatta personer, samt boende i hälsovådliga, otillfredsställande eller överbefolkade bostäder, ska få subventionerade bostäder eller bostadsbidrag. ReK hänvisar också till sina tidigare yttranden där man uppmanat till att definitionen av subventionerade bostäder bör utvidgas i statsstödsregelsammanhang, för att spegla medlemsländernas handlingsutrymme att tillhandahålla sådana bostäder.⁴¹

När det gäller vräkningar bör dessa, enligt ReK, inte förbjudas i sig eftersom det skulle strida mot egendomsrätten och subsidiaritetsprincipen. Skyddet mot vräkningar bör därför endast omfatta utsatta personer som inte ges någon alternativ bostad. ReK menar också att det inte kan vara en juridisk rättighet för låg- eller medelinkomsttagare att få stöd för att köpa en egen bostad, eftersom detta också bör bestämmas på nationell nivå.

Housing Europe menar att stöd ska vara neutrala avseende upplåtelseform

Housing Europe menar att pelaren för sociala rättigheter bör vara ett stöd för kommissionen för att:

- integrera befintliga indikatorer för boendekostnader, energifattigdom och hemlöshet i bedömningen av makroekonomiska obalanser inom ramen för den europeiska planeringsterminen. Detta skulle förbättra analysen av medlemsländernas bostadsmarknader.

---

⁴⁰ [Regionkommittén, Yttrande](#), En europeisk pelare för sociala rättigheter

⁴¹ Läs mer om statsstödsreglerna i kapitlet Konkurrens- och statsstödsregler.

- använda de landspecifika råden för att uppmana medlemsländerna att investera i social housing som en del av lösningen på bostadsbehov.
- stärka den Europeiska investeringsbankens (EIB) roll i att främja en långsiktig finansiering av social infrastruktur (i synnerhet bostäder).

Housing Europe föreslår också flera kompletteringar av texten som handlar om bostäder i utkastet till pelaren. Texten bör belysa att bristen på lämpliga bostäder till rimliga kostnader (**affordable housing**), liksom stigande boendekostnader, utgör problem för en bred del av befolkningen i EU. Man skriver att en tillgång till bostäder till rimliga kostnader, i säkra och levande bostadsmiljöer, ska finnas för alla personer vars bostadsbehov inte tillgodoses ordentligt. Vidare bör stöd till låg- och medelinkomsttagares bostäder vara neutrala i fråga om bostadens upplåtelseform. Stöd på efterfrågesidan bör också balanseras av styrmedel på utbudssidan för att motverka bostadsbrist och spekulation på bostadsmarknaden.⁴²

FEANTSA är en europeisk paraplyorganisation för nationella organisationer som arbetar med hemlösa. FEANTSA:s främsta mål är att förhindra och lindra fattigdom och social utestängning av människor som hotas av eller som lever i hemlöshet.

FEANTSA efterfrågar resultat och mätbarhet

Den europeiska organisationen för nationella myndigheter som arbetar med hemlösa, FEANSTA, hoppas i sitt yttrande att pelaren operationaliseras på ett sådant sätt att tillgången till bostäder förbättras.⁴³ FEANTSA framhåller att sociala rättigheter är en fråga för hela EU och inte bara för dem i eurozonen. Vidare är pelarens juridiska status inte tillräckligt definierad, vilket kan försvåra den praktiska tillämpningen av den.

För att förstärka implementeringen av pelaren uppmanar FEANTSA kommissionen att:

- utveckla riktmärken för bostadsfrågan genom att utgå från internationella definitioner av rättigheten till en bostad
- skapa ett index för utestängning från bostadsmarknaden som stöd för analyserna av bostadsfrågor inom ramen för den europeiska planeringsterminen
- upprätta ett forum (t.ex. en expertgrupp) för en strukturerad dialog om hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden.

⁴² [Housing Europe, Position of Housing Europe](#) on the EU Pillar of social rights

⁴³ [FEANTSA, Policy Statement](#), FEANTSA Response to the Commission's Proposal for a European Pillar of Social Rights

Kommissionen höll ett möte i Stockholm om pelaren

I september 2016 hölls ett möte på EU-kommissionens representation i Stockholm om initiativet till pelaren för sociala rättigheter. Arbetsmarknadsparter, akademiker och tankesmedjor deltog, tillsammans representanter från kommissionen. Av minnesanteckningarna framgår att mötesdeltagarna framhöll den svenska modellen med dialoger mellan arbetsmarknadens parter. Det rådde konsensus att en ny gemensam EU-lagstiftning inte var nödvändig men att man var positiv till att främja och diskutera sociala frågor på EU-nivå. Det står ingenting specifikt om bostadsfrågan i minnesanteckningarna.⁴⁴

[Länk till slutsatser från samtliga nationella möten på kommissionens webbplats](#)

Pelaren inrättas i mars 2017

Den 23 januari 2017 hölls en konferens i Bryssel om pelaren. Konferensen beskrevs som en viktig milstolpe för att knyta ihop resultaten från det offentliga samrådet och för att ange vägen framåt. Kommissionsordförande Juncker angav att det färdiga förslaget till pelaren för sociala rättigheter kan förväntas läggas fram i mars 2017. Det offentliggjordes också kommissionen tillsammans med statsminister Stefan Löfven kommer att stå värd för ett socialpolitiskt toppmöte för rättvis sysselsättning och tillväxt i Göteborg 17 november 2017.⁴⁵

Europeisk tillgänglighetslagstiftning i fokus

Förslaget till Tillgänglighetsakt behandlas ännu

Kommissionen överlämnade i december 2015 ett förslag till ”Tillgänglighetsakt”, ett direktiv för tillgänglighet som omfattar varor och tjänster som till exempel bank- och biljettautomater och transporttjänster. Den byggda miljön omfattas inte av direktivet men medlemsländerna kan välja att tillämpa tillgänglighetskraven på den byggda miljön på frivillig basis. Förslaget har varit på samråd under våren 2016 och behandlas nu i ministerrådet och Europaparlamentet.⁴⁶

EESK föreslår gradvis utvidgning till fysiska lokaler

Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) yttrade sig över förslaget i maj 2016 och rekommenderar att tillämpningsområdet för la-

Tillgänglighetsakten (The Accessibility Act) är ett förslag till direktiv som fastställer gemensamma tillgänglighetskrav för vissa viktiga produkter och tjänster i syfte att människor med funktionshinder fullt ut ska kunna delta i samhället.

Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) är ett rådgivande EU-organ med företrädare för arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer och andra intressegrupper.

⁴⁴ [National consultation events on the European Pillar of Social Rights - report from Sweden](#)

⁴⁵ [Pressmeddelande](#), EU-kommissionen förbereder nästa steg mot en europeisk pelare för sociala rättigheter, 23 januari 2017

⁴⁶ [Procedure 2015/0278/COD](#) Behandlingen av Tillgänglighetsakten

gen gradvis utvidgas till att omfatta de fysiska lokaler som ger tillgång till produkter och tjänster som annars omfattas av direktivet. EESK föreslår också att transportinfrastruktur och fordon, som inte omfattas av någon annan EU-lagstiftning om tillgänglighet, uttryckligen inkluderas i direktivet tillämpningsområde för att undvika oavsiktliga luckor i lagstiftningen.⁴⁷

Förhandlingar väntas under 2017

Det slovakiska ordförandeskapet har publicerat lägesrapporter om rådets behandling av det föreslagna direktivet. Av lägesrapporten från november 2016 framgår att ordförandeskapet har föreslagit att de frivilliga tillgänglighetskraven för den byggda miljön förtydligas.⁴⁸ I rapporten står även att rådets ståndpunkt ska formuleras under första halvåret 2017. Förhandlingar ska också inledas med Europaparlamentet, som förväntas fastställa sin ståndpunkt under samma period.

Nytt direktiv om tillgängliga webbplatser ska införlivas 2018

I december 2016 trädde direktivet om tillgänglighet avseende offentliga myndigheters webbplatser och mobila applikationer i kraft. Medlemsstaterna ska införliva direktivet i sina respektive nationella lagstiftningar till september 2018.

[Länk till mer information om Web Accessibility på kommissionens webbplats](#)

EU:s strategi för personer med funktionsnedsättning har varit på samråd

Under januari-mars 2016 pågick ett samråd om översynen av EU:s strategi för personer med funktionsnedsättning 2010–2020. Resultaten från samrådet har inte publicerats men i december 2016 meddelade kommissionär Thyssen att man nu tar fram en lägesrapport om strategin.⁴⁹

Rapporter om nationell tillgänglighetslagstiftning

Kommissionen har publicerat två rapporter med juridiska analyser om medlemsländernas tillgänglighetslagstiftningar. Den ena rapporten fokuserar på medlemsländernas regelverk för tillgänglighetskrav på arbetsplatsen.⁵⁰ Den andra rapporten analyserar medlemsländernas skyldighet att tillgänglighetsanpassa sektorer utanför arbetsplatsen för personer med

⁴⁷ [2016/C 303/14](#) Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén

⁴⁸ [Lägesrapport](#) från ordförandeskapet i rådet, den 18 november 2016

⁴⁹ [Uttalande](#) från kommissionär Marianne Thyssen i samband med den internationella funktionshinderdagen, 2 december 2016

⁵⁰ [EU-kommissionen, 2016](#). Reasonable accommodation for disabled people in employment

funktionshinder.⁵¹ Rapporten utgår från de sektorer som omfattas av kommissionens förslag till antidiskrimineringsdirektiv från 2008.⁵² Dit hör exempelvis socialt skydd (inklusive social housing), utbildning och tillgång till varor och tjänster.

Hemlösheten ökar och EU-initiativ efterfrågas

Uppmaningar till kommissionen att utarbeta en europeisk hemlöshetsstrategi kommer regelbundet från olika EU-institutioner. Kommissionen hänvisar till subsidiaritetsprincipen på socialpolitikens område, men stödjer ett samarbete mellan medlemsstaterna.

EU-parlamentariker efterfrågade en handlingsplan för att motverka hemlöshet

I april 2016 skrev en grupp EU-parlamentariker en **förklaring** med en uppmaning till kommissionen att ta fram en handlingsplan för att motverka hemlöshet – något som efterfrågats av Europaparlamentet senast 2014 genom en antagen resolution.⁵³ Parlamentsledamöterna skrev att hemlösheten ökade i de flesta medlemsländer och att hundratusentals människor drabbades dagligen. Organisationen Housing Europe uppmärksammade parlamentarikernas förklaring.⁵⁴ Drygt 300 ledamöter undertecknade förklaringen men det var inte tillräckligt för att den skulle skickas till mottagarna.

Möten med hemlöshet på agendan

FEANTSA diskuterar europeisk konsensus om hemlöshet

I juni 2016 höll FEANTSA sin årliga konferens, som denna gång gick under rubriken ”Leveraging the European Consensus to win the fight against homelessness”. Ett av målen var att diskutera en gemensam väg framåt för politiken på EU-nivå. På agendan stod också många diskussioner om **Housing First** och social housing.

[Länk till konferensens presentationer på FEANTSAs webbplats](#)

Housing first diskuterades i Belgien

Den 16-17 mars 2016 hölls en **peer review** i Belgien. Bakgrunden är att nio belgiska städer har provat Housing First-modellen i ett pilotprojekt som löpt under 2013-2016. Några av slutsatserna var att Housing First

”Housing First” eller ”Bostad först” är en modell i arbetet med hemlöshet som bygger på att de hemlösas sociala problem löses bäst inom ramen för ett stabilt boende.

Peer review är ett instrument som används på socialpolitikens område. Genom att anordna ett peer review och presentera ett ”good practice” kan medlemsstaterna få expertutlåtanden från bland annat kommissionen och andra medlemsstater.

⁵¹ [EU-kommission, 2016](#). Disability law and reasonable accommodation beyond employment

⁵² Läs mer i kapitlet Grundläggande rättigheter.

⁵³ [0052/2016](#) Written declaration, submitted under Rule 136 of the Rules of Procedure, on an EU Homelessness Strategy

⁵⁴ [Housing Europe supports an EU Action Plan to end homelessness](#), 11 maj 2016

fungerade för utsatta hemlösa personer med betydande behov av stöd, men att andra lösningar kunde undersökas för hemlösa med mindre behov. En annan slutsats var att bostäder från den privata sektorn och med olika upplåtelseformer bör användas i högre utsträckning jämte social housing, för att förbättra tillgången till befintliga bostäder.

[Länk till dokumentation från mötet på kommissionens webbplats](#)

Möte om EU-fonden för de som har det sämst ställt

På hösten 2016 hölls de första nätverksmötena för aktörer som arbetar med EU-fonden för europeiskt bistånd till dem som har det sämst ställt (FEAD). Ett av mötena handlade om social inkludering där hemlöshet var ett framträdande ämne för presentationerna. Svenska delegater deltog, bland annat från svenska ESF-rådet, som har ansvar för att administrera fonden i Sverige, och Göteborgs räddningsmission. Fonden ska bidra till att hjälpa minst 20 miljoner människor i EU att ta sig ur fattigdom och social utestängning till år 2020.

[Länk till en mötesrapport från mötet om social inkludering](#)

EU-ramen för nationella strategier för integrering av romer togs fram 2011 och gäller till 2020. I enlighet med ramen har medlemsländerna utvecklat strategier för att förbättra situationen för romska grupper i landet. Fyra nyckelområden beaktas, nämligen utbildning, sysselsättning, hälsovård och bostäder.

Strategierna följs årligen upp av kommissionen som i sin tur rapporterar resultaten till Europaparlamentet och ministerrådet.

EU-ramen förstärktes av **rådets rekommendation om verkningfulla åtgärder för integrering av romer**, som omfattade ytterligare områden. Medlemsstaterna uppmanades att varje år meddela kommissionen vilka åtgärder som vidtagits enligt rekommendationen samt rapportera om framstegen i genomförandet av strategierna.

EU-satsning för integration av romer

Integreringen av romer är i första hand medlemsstaternas ansvar, men kommissionen har ökat sitt stöd för politiken genom **EU-ramen för nationella strategier för integrering av romer** fram till 2020. Arbetet har också förstärkts genom **rådets rekommendation** om effektiva åtgärder för romsk inkludering i medlemsländerna.⁵⁵

Utvärdering av medlemsländernas arbete

I årets uppföljning av arbetet inom EU-ramen rapporterar kommissionen de övergripande slutsatserna om framstegen i genomförandet av strategierna. Uppföljningen ger också för första gången en överblick över de åtgärder som medlemsländerna har vidtagit för att integrera romer enligt rådets rekommendation. Landsspecifika sammanfattningar finns också i ett åtföljande arbetsdokument till rapporten.

Bostadssegregation och påtvingade vräkningar är allvarliga utmaningar

Kommissionen konstaterar att nödvändiga policy- och finansieringsinstrument har upprättats på EU-nivå. Medlemsländerna har också använt sig av EU-finansiering och utvecklat viktiga strukturer för samarbete med civilsamhället och lokala myndigheter. Trots insatserna har man inte

⁵⁵ [COM\(2016\) 424 final](#) Utvärdering av hur EU-ramen för nationella strategier för integrering av romer och rådets rekommendation om verkningfulla åtgärder för integrering av romer har genomförts i medlemsstaterna 2016

lyckats motverka försämringar av romers levnadsförhållanden, och det är framförallt segregationen inom utbildnings- och bostadssektorn som identifieras som allvarliga flaskhalsar.

När det gäller bostadsfrågan rekommenderar kommissionen medlemsländerna att prioritera arbetet med att motverka segregation och förhindra påtvingade vräkningar av romer. Bland annat lämnas följande uppmaningar:

- Prioritera regioner som släpar efter eller riskerar att halka efter.
- Säkerställ att berörda aktörer samordnas och att romska grupper involveras i de åtgärder som genomförs.
- Legalisera olika boendeformer.

Kommissionen blickar framåt på arbetet efter 2020

För att arbetet ska bli framgångsrikt understryker kommissionen vikten av att medlemsländerna arbetar på lokal nivå i samarbete med både civilsamhället och den privata sektorn. Kommissionen vill att medlemsstaterna ser över hur de styrmedel och instrument som tagits fram, däribland EU:s struktur- och investeringsfonder (ESI), kan användas mer effektivt för att uppnå konkreta resultat. Kommissionen blickar även framåt i rapporten och skriver att man avser att utveckla en strategi för integrering av romer för perioden efter 2020.

[Länk till kommissionens pressmeddelande om den årliga rapporten om integrering av romer](#)

Ministerrådet vill se förstärkta insatser

Ministerrådet antog i december 2016 slutsatser om ett påskyndande av processen för integrering av romer.⁵⁶ Rådet uppmanar medlemsländerna att utvärdera effektiviteten av sina nationella strategier och att stärka insatserna, särskilt på lokal nivå. Uppmärksamhet bör i synnerhet riktas på jämställdhet och unga romers deltagande på arbetsmarknaden.

Avseende bostadsfrågan uppmanar rådet medlemsländerna att förhindra fler ogrundade avhysningar av romer genom att säkerställa att avhysningar sker i överensstämmelse med lagstiftningen och Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna. Medlemsländerna uppmanas att se till att de berörda personerna varskos i rimlig tid och erbjuds ett tillfredsställande alternativt boende, i enlighet med den nationella lagstiftningen.

---

⁵⁶ [15406/16](#), Påskyndande av processen för integrering av romer – Rådets slutsatser, 8 december 2016

Den europeiska plattformen för romsk inkludering samlar nationella regeringar, EU-insitutioner, internationella organisationer och romska representanter i syfte att stimulera samarbete och erfarenhetsutbyte om framgångrika åtgärder för romsk inkludering.

Europarådet bildades 1949 och är en europeisk sammanlutning av 47 stater. Syftet med rådet är att skydda och värna de mänskliga rättigheterna i Europa. Europarådet är dock inget EU-organ.

Plattformar och program för romsk inkludering

Det tionde mötet med **den europeiska plattformen för romsk inkludering** hölls i Bryssel i november 2016. Resultaten från undersökningen som EU:s byrå för grundläggande rättigheter har gjort om minoriteter och diskriminering redovisades på mötet.⁵⁷ Samtal hölls också om policyutveckling, finansiering samt unga romers och kvinnliga romers deltagande.

[Länk till dokumentation och en uppföljningsrapport från mötet på kommissionens webbplats](#)

I oktober 2016 publicerades ”Romact Handbook”, en vägledning riktad till kommunala myndigheter för att förbättra levnadsvillkoren för marginaliserade grupper och romer.⁵⁸ Handboken har arbetats fram av Romact-programmet, som är ett samarbete från 2013 mellan kommissionen och **Europarådet** för att stödja kapacitetsuppbyggnad vid lokala myndigheter och i romska befolkningsgrupper.

Rapporter och statistik om sociala frågor

Kommissionen föreslår samordning av socialstatistiken i Europa

Kommissionen har presenterat ett förslag till ramförordning för att modernisera socialstatistiken i Europa.⁵⁹ Det handlar om att integrera metoderna för insamling och användning av uppgifter från de hushållsundersökningar⁶⁰ om sociala förhållanden som genomförs i EU. Detta ska öka jämförbarheten i statistiken och ge förbättrade indikatorer för analyser av den sociala utvecklingen. Kommissionen planerar att förordningen successivt ska börja genomföras från och med 2019.

Ny studie om skydd av rätten till bostad

I maj 2016 publicerade kommissionen en rapport med data och analyser om vräkningar från permanentbostäder i EU.⁶¹ Rapporten ger en översikt av trender och redogör för orsaker till och konsekvenser av vräkningar. I studien finns också en sammanställning av medlemsländernas insatser för att förebygga vräkningar. Flera förslag lämnas i rapporten. Dels på hur

⁵⁷ Läs mer om undersökningen i kapitlet Grundläggande rättigheter.

⁵⁸ [ROMACT Programme, ROMact Handbook](#), September 2016

⁵⁹ [Pressmeddelande](#), Bättre socialstatistik för ett socialt Europa, 24 augusti 2016

⁶⁰ Bland annat arbetskraftsundersökningen, den europeiska statistiken över inkomst- och levnadsvillkor (EU-Silc) och hushållsbudgetundersökningen (HBS).

⁶¹ [European Union, 2016](#), Pilot project - Promoting protection of the right to housing - Homelessness prevention in the context of evictions

övervakningen och insamlingen av data om vräkningar kan förbättras, dels på förebyggande åtgärder för hemlöshet.

Årlig rapport om sysselsättning och social utveckling

Kommissionens årliga rapport om sysselsättningen och den sociala utvecklingen i Europa bidrar med ett analytiskt underlag i flera initiativ och delar av EU-samarbetet, till exempel den europeiska planeringsterminen, pelaren för sociala rättigheter och integrationsarbetet.⁶² I årets rapport görs fördjupningar inom följande fem områden:

1. Konvergens samt divergens i EMU
2. Sysselsättningsdynamiken och dess sociala implikationer, framför allt hur jobb och löner kan motverka fattigdom och ojämlikhet
3. Integrationen av flyktingar på arbetsmarknaden
4. Konsekvenserna på arbetsmarknaden av utvecklingen av informations- och kommunikationsteknik (IKT) och digitalisering
5. Utvecklingen av den sociala dialogen i Europa

Årlig rapport om socialt skydd

I oktober 2016 publicerade Kommittéen för socialt skydd (SPC) fram sin årliga rapport om den sociala situationen i EU. Rapporten tar bland annat upp utvecklingen för tillgången till boende (boendekostnader, vräkningar, hemlöshet och bostadspriser) och innehåller länderprofiler.

Kommittén för socialt skydd (SPC) är en rådgivande kommitté, som inrättades för att främja samarbetet mellan medlemsstater och kommissionen i frågor som rör sociala trygghetssystem. Kommitténs uppdrag är bland annat att följa den sociala utvecklingen och utvecklingen av politiken för sociala trygghetssystem inom unionen.

⁶² [EU-kommissionen, 2016](#). Employment and Social Development in Europe 2016

Rättighetsfrågor

EU:s byrå för grundläggande rättigheter (FRA) förser EU:s institutioner och medlemsstater med självständiga och evidens baserade råd om grundläggande rättigheter. Målet är att bidra till att de grundläggande rättigheterna följs i samtliga medlemsstater i EU.

Rapport om rättigheter med fokus på migration

I slutet av maj 2016 publicerade **EU:s byrå för grundläggande rättigheter (FRA)** sin årliga rapport om utvecklingen av arbetet med grundläggande rättigheter i EU:s medlemsländer.⁶³ Årets rapport fokuserar på asyl och migration, där FRA betonar vikten av att bekämpa livshoten vid Europas gränser och att stärka de grundläggande rättigheterna för irreguljära migranter.⁶⁴ Några av rekommendationerna till EU och medlemsländerna är:

- Överväg vidarebosättning, humanitära inreseprogram eller andra säkra system för att underlätta ett lagligt inresande till EU för personer i behov av internationellt skydd.
- Se över och revidera den lagstiftning som oavsiktligt kriminaliserar humanitär hjälp och straffbelägger tillhandahållandet av stöd till irreguljära migranter.
- Försäkra att gräns- och migrationsförvaltningen inte kränker principen om non-refoulement⁶⁵ eller förbudet mot kollektiv avvisning.

FRA rapporterar också att minoriteter, migranter och flyktingar har drabbats av rasism och etnisk diskriminering på flera områden, bland annat avseende tillgången till bostäder. Medlemsländer uppmanas att genomföra kunskapshöjande insatser för personal vid bostadsförmedlingar.

Undersökning om minoriteter och diskriminering

FRA har genomfört en omfattande undersökning om minoriteter och diskriminering (EU-MIDIS II⁶⁶). Under 2017 kommer en samlad slutrapport med resultat från undersökningen.

⁶³ [FRA, Fundamental Rights Report 2016](#)

⁶⁴ International Council on Human Rights Policy (ICHR) definierar en irreguljär migrant som en person som saknar rättslig status i ett transit- eller värdland. Det är personer som rest in i ett land utan tillstånd eller som kommit in i landet lagligt och därefter förlorat sitt tillstånd att stanna kvar. Människor som ännu inte sökt asyl räknas alltså också in i gruppen irreguljära migranter.

⁶⁵ Non-refoulement-principen är inskriven bl.a. i flyktingkonvention och i den svenska [utlänningslagen](#) (2005:716 kap. 12) och innebär ett skydd för en flykting mot att återsändas till en stat där hen riskerar förföljelse.

⁶⁶ European Union Minorities and Discrimination Survey

Delrapport belyser romers boendesituation

En första rapport publicerades i november 2016 med några resultat om romers rättigheter.⁶⁷ Den belyser att var tredje rom i EU saknar tillgång till kranvatten i sina bostäder och en väsentlig del av den romska befolkningen saknar toalett och belysning. Problem med läckor, fukt och mögel är också vanligt i bostäderna.⁶⁸

FRA har även undersökt trångboddheten i romska hushåll och jämfört den med Eurostats mätningar för den generella befolkningen i EU. Resultatet visar att romer i större utsträckning lever i trångboddhet, men att situationen har förbättrats jämfört med 2011 års undersökning. Indikatorn ”tillgång till utrymme” har förbättrats för romer i samtliga länder, men främst i Rumänien, Portugal och Spanien. I övrigt belyser FRA ihållande barriärer för romer för att få jobb, utbildning och tillgång till sjukvård i rapporten.

[Länk till mer information](#)

Brev till Sverige om vräkning av romer

Europarådets kommissionär för mänskliga rättigheter Nils Muiznieks skickade i januari 2016 ett brev till Sverige angående en vräkning av romer som ägde rum i Malmö hösten 2015.⁶⁹ I brevet efterfrågar Muiznieks mer information om vilka åtgärder svenska myndigheter avser att vidta för att romska migranter inte ska hamna i hemlöshet och försäkra att vräkningar som inte går att undvika ändå respekterar de mänskliga rättigheterna. Kommissionären grundar sin fråga på uppgifter om att romer hade blivit hemlösa efter vräkningen. Malmö stad hade i samband med vräkningen erbjudit logi för 50 av de 200 personer som påverkades av beslutet.

[Länk till Europarådets brev till Sverige](#)

Sveriges svar till kommissionär Muiznieks

Barn- äldre och jämställdhetsminister Åsa Regnér svarade på kommissionärens brev i februari 2016. I brevet beskriver hon den svenska regeringens åtaganden för att följa de mänskliga rättigheterna enligt EU:s regler och andra internationella förpliktelser såsom Europarådets sociala

---

⁶⁷ [FRA, Second European Union Minorities and Discrimination Survey, Roma – Selected findings](#)

⁶⁸ Rapporten baseras på en storskalig undersökning som samlar information om nästintill 34 000 personer som lever i romska hushåll i nio av EUs medlemsstater: Bulgarien, Tjeckien, Grekland, Spanien, Kroatien, Ungern, Portugal, Rumänien och Slovakien.

⁶⁹ [http://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CommDH\(2016\)13&Language=lanEnglish](http://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CommDH(2016)13&Language=lanEnglish)

stadga⁷⁰. Regnér uppmärksammar också att kommunerna har självbestämmanderätt enligt den svenska konstitutionen och att inblandning från den svenska staten därmed är otillåten i fråga om vräkningar. Både den svenska staten och kommunerna har däremot ett ansvar att respektera och främja de mänskliga rättigheterna.

[Länk till Sveriges svar](#)

Fortsatta diskussioner om antidiskrimineringsdirektivet

Behandlingen av förslaget till ett europeiskt antidiskrimineringsdirektiv fortskrider och är inne på sitt åttonde år. Ett antagande av direktivet kräver enhällighet i rådet vilket har försvårat processen. I en lägesrapport från november 2016 beskriver det slovakiska ordförandeskapet bearbetningen av förslaget inom rådsarbetsgruppen för sociala frågor.⁷¹ Fokus har legat på samspelet mellan bestämmelserna om tillgänglighet för personer med funktionshinder i direktivförslaget, i annan EU-lagstiftning och i den förslagna europeiska tillgänglighetslagen, som också genomgår behandling.

Arbetsgruppen har också sett över direktivet för att hitta en balans mellan principen om likabehandling och möjligheten för ekonomiska aktörer att göra undantag som möjliggör gynnsammare behandling av personer av särskilda åldersgrupper. Diskussionerna i arbetsgruppen berörde också frågan om ”design för alla”. Påtagliga framsteg har gjorts men ytterligare arbete och politiska diskussioner behövs för att nå fram till den enhällighet som krävs, står det i lägesrapporten.

---

⁷⁰ Artikel 31 handlar om rätten till bostad

⁷¹ [Lägesrapport från Ordförandeskapet till Coreper/rådet, Bryssel den 22 november](#)

Migrationspolitik

Agendan för migration lanserades 2015 och har fyra pelare som ska:

- minska incitamenten för irreguljär migration
- rädda liv och trygga de yttre gränserna
- stärka den gemensamma asylpolitiken
- skapa ny politik för laglig migration

Dublinförordningen är en grundsten i det gemensamma europeiska asylsystemet och syftar till att fastställa en ansvarig stat som ska pröva en asylansökan. Dublinsystemet anger att asyl ska sökas i det land i EU dit den asylsökande först anländer. Det har dock ofta brustit i praktiken när många nyanlända i stället väljer att registrera sig först när de kommer till det land där de önskar stanna, inte i det land till vilket de först anländer.

Migrations- och asylfrågorna har fortsatt stå högt på den politiska dagordningen i flyktingkrisens spår. Under 2016 har kommissionen lämnat flera förslag som en del av **EU:s nya agenda för migration**. Kommissionen har bland annat arbetat med en översyn av asylsystemet, en ny ram för vidarebosättning, en översyn av systemet för uppehållstillståndet ”blåkort”, en handlingsplan för integration och en färdplan för att stärka EU:s gränskontroller. De flesta förslag har viss betydelse för bostadspolitiken på längre sikt och är kopplade till befolkningsutvecklingen, medan andra förslag handlar om tillgången till bostäder som ett led i att främja integrationen eller som förutsättning för arbetskraftsinvandringen. De förslag som handlar om ny lagstiftning behandlas nu i rådet och parlamentet med hög prioritet.

Förslag för att reformera EU-reglerna kring asyl

Under de senaste två åren har över en miljon flyktingar och migranter kommit till EU. Trots att EU utvecklat en gemensam asylpolitik sedan 1999, har reglerna aldrig varit utformade för att klara ett mottagande av ett så stort antal människor på så kort tid som nu varit aktuellt.⁷² Kommissionens vice ordförande Frans Timmermans har påtalat att flyktingkrisen har blottat bristerna i det nuvarande systemet och att reformeringen av regelverket är högprioriterad.⁷³ I april 2016 lade kommissionen fram ett meddelande som var startskottet för en process för att reformera det gemensamma asylsystemet i EU.⁷⁴ Reformen ska ligga till grund för migrationshantering på medellång sikt. Ett första paket med lagförslag lades fram av kommissionen i maj, följt av ett paket i juli.

Fördelningen av asylsökande ska bli rättvisare

Paketet som lades fram i maj 2016 innehöll bland annat förslag för att reformera **Dublinförordningen**.⁷⁵ Reformen syftar till en jämnare fördelning av asylsökande i unionen i framtiden. Grundprinciperna i den nuvarande Dublinförordningen ändras inte i förslaget⁷⁶, men kommissionen

⁷² [EU-kommission, Faktablad](#), EU och flyktingkrisen, juli 2016

⁷³ [Pressmeddelande](#), Mot ett hållbart och rättvist gemensamt europeiskt asylsystem, 4 maj 2016

⁷⁴ [COM\(2016\) 197 final](#) För en reform av det gemensamma asylsystemet och ökade möjligheter till laglig inresa till Europa

⁷⁵ Paketet inkluderade även förslag på att förstärka EU:s databas för fingeravtryck (Eurodac) och att omvandla dagens Europeiska stödkontor för asylfrågor (Easo) till en fullvärdig EU-byrå för asylfrågor. Mer information om dessa finns i länken.

⁷⁶ [COM\(2016\) 270 final](#) Förslaget till reform av Dublinförordningen (på engelska)

vill införa en korrigerande omfördelningsmekanism, en så kallad rättvisemekanism. Rättvisemekanismen ska aktiveras automatiskt när antalet asylsökningar i ett medlemsland överstiger ett visst tröskelvärde, varefter asylsökande ska omplaceras till en annan medlemsstat. Mekanismen ska också ta hänsyn till de insatser som en medlemsstat gör för att ge vidarebosättning åt personer med behov av internationellt skydd och som kommer direkt från ett land utanför EU, ett så kallat tredjeland.

Förslaget avser även att förenkla handläggningen av asylärenden. Ett syfte är också att minska de sekundära förflyttningarna inom unionen. Förändringarna i Dublinförordningen innebär bland annat kortare tidsfrister för att handlägga överföringar av asylsökande mellan EU-länder, tydligare rättsliga skyldigheter för asylsökande samt starkare skydd av de asylsökandes intressen.

[Länk till kommissionens pressmeddelande ”Mot ett hållbart och rättvist gemensamt europeiskt asylsystem”](#)

Regler för internationellt skydd och rättigheter harmoniseras

I juli 2016 lade kommissionen fram ytterligare ett lagpaket för att slutföra reformen av asylsystemet. Paketet syftar till ökad harmonisering av tre EU-gemensamma regelverk för internationellt skydd, nämligen:

- förordningen om ett **gemensamt förfarande** för internationellt skydd (avses ersätta det nuvarande asylprocedurdirektivet)
- förordningen om **normer för skydd och rättigheter** för personer som beviljats internationellt skydd (avses ersätta det nuvarande skyddsgrundsdirektivet)
- direktivet om **normer för mottagande** av personer som ansöker om internationellt skydd (omarbetning av det nuvarande mottagandedirektivet)

Det övergripande syftet med harmoniseringen är att förenkla asyلفörfarandet, minska skillnaderna mellan medlemsstaterna och att motverka att asylsökande personer reser vidare till ett annat EU-land. Förslagen ska till exempel garantera varje asylsökandes rätt till personlig intervju men innebär också nya skyldigheter för asylsökande att samarbeta med myndigheterna. Förslagen öppnar för att asylsökandens tillgång till vissa typer av socialt stöd villkoras med sökandens deltagande i integrationsåtgärder.

[Länk till pressmeddelandet ”Slutföra reformen av det gemensamma europeiska asylsystemet: för en effektiv, rättvis och human asylpolitik”](#)

Yttranden över förslagen till reform för asylsystemet

Regionkommittén vill se större hänsyn till asylsökandes bakgrund

Regionkommittén har yttrat sig över kommissionens förslag till reform av Dublinförordningen.⁷⁷ ReK anser att ansatsen är otillräcklig och att ett mer integrerat system behövs. Kommittén välkomnar införandet av en rättvisemekanism men noterar att den föreslagna tröskeln, som ska aktivera mekanismen, kan vara så högt satt att den riskerar bli verkningslös. Regionkommittén rekommenderar också att större hänsyn tas till de asylsökandes bakgrund, yrkeserfarenhet och ambitioner, för att motverka sekundära förflyttningar.

EESK oroas över begränsningar av mänskliga rättigheter

Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) har yttrat sig om förslaget till reform av Dublinförordningen.⁷⁸ Man ser positivt på förslaget men lämnar flera synpunkter. EESK anser också att tröskelvärdet som aktiverar rättvisemekanismen är för högt satt. Mekanismen bör även räkna med de flyktingar som redan har en pågående asylansökan i en medlemsstat.

I sitt yttrande om harmoniseringen av regelverken för internationellt skydd, välkomnar EESK att förtydliganden gjorts av flera rättigheter och skyldigheter.⁷⁹ Kommittén skriver dock att den är oroad över begränsningen av de mänskliga rättigheterna, såsom begränsningen av den fria rörligheten och av underårigas rätt till utbildning.

Vidarebosättning (på engelska resettlement) är benämningen på processen för uttagningarna och den organiserade överföringen av kvotflyktingar som ofta befinner sig i flyktingläger. FN:s flyktingorgan UNHCR organiserar vidarebosättning i samarbete med de mottagande länderna och med civilsamhället.

Förslag på en ny EU-ram för vidarebosättning

Kommissionen har också föreslagit en EU-ram för **vidarebosättning**, som en del av målet att stärka de säkra vägarna till Europa för personer som behöver internationellt skydd.⁸⁰ Ramen ger en mer sammanhållen process för handläggningen av vidarebosättning, och fastställer gemensamma kriterier för urvalet av personer som söker vidarebosättning, baserat på exempelvis migrationssamarbetet med länder utanför EU.

Förslaget innebär att rådet får mandat att årligen fastställa en EU-gemensam vidarebosättningskvot efter förslag från kommissionen. Medlemsstaternas andelar i kvoten, liksom geografiska prioriteringar fastställs också i den årliga planen.

⁷⁷ [Regionkommittén, Yttrande](#), Reform av det gemensamma europeiska asylsystemet

⁷⁸ [EESK:s yttrande](#) över det första paketet för reformeringen av asylsystemet

⁷⁹ [EESK, Yttrande](#), Reformpaket II för det gemensamma europeiska asylsystemet

⁸⁰ [COM\(2016\) 468 final](#) Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council establishing a Union Resettlement Framework and amending Regulation (EU) No 516/2014 of the European Parliament and the Council

[Länk till kommissionens pressmeddelande om förslaget till ny EU-ram för vidarebosättning](#)

Blåkort är ett uppehålls- och arbetstillstånd för högkvalificerad anställning. I det nuvarande systemet kan den som har fått ett erbjudande om en högkvalificerad anställning, är medborgare i ett land utanför EU, har en universitetsexamen eller 5 års yrkeserfarenhet och en lön som är minst 1,5 gånger en genomsnittlig bruttolön i Sverige, kan idag ansöka om ett EU-blåkort. Efter fem år har man möjlighet att få status som varaktigt bosatt.

Förslag på ett förnyat blåkortssystem

I juni föreslog kommissionen en reform av **blåkortsdirektivet**.⁸¹ Det nya systemet ska göra det enklare för högkvalificerade tredjelandsmedborgare som kommer till EU för att arbeta genom uppehålls- och arbetstillståndet ”blåkort”. Huvuddragen i förslaget är följande:

- Den generella lönetröskeln sänks. Den som ansöker om blåkort ska ha en lön som motsvarar eller är upp till 1,4 gånger den genomsnittliga bruttolönen i medlemslandet.
- Lönetröskeln sänks också för arbetstagare inom sektorer med arbetskraftbrist. Lönen ska då motsvara minst 80 procent av den genomsnittliga bruttolönen i medlemsstaten.
- Nyutexaminerade har möjlighet att ansöka om blåkort, liksom högkvalificerade personer som har beviljats internationellt skydd, vilket inte är möjligt idag.
- Anställningen som en blåkortssökande har erbjudits ska gälla minst 6 månader, istället för de 12 månader som krävs idag.
- Rörligheten inom EU förbättras för blåkortsinnehavare: affärsresor underlättas och det blir enklare att ta jobb i andra EU-länder.
- En blåkortsinnehavare ska snabbare kunna få status som varaktigt bosatt. Förslaget är efter fem år i EU eller tre år i samma land, istället för dagens fem år i samma land.

[Länk till kommissionens pressmeddelande om förslaget till nytt blåkortssystem](#)

EESK lyfter inresepolitiska aspekter i blåkortsförslaget

EESK har yttrat sig över förslaget på ett förnyat blåkortssystem.⁸² EESK välkomnar på det hela taget kommissionens förslag men den föreslagna friare rörligheten inom unionen för blåkortsinnehavare diskuteras i yttrandet. Kommittén skriver att gemensamma bestämmelser kring inresepolitiken kan underlätta tredjelandsmedborgares tillträde till de europe-

⁸¹ [COM\(2016\) 378 final](#) Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on the conditions of entry and residence of third-country nationals for the purposes of highly skilled employment

⁸² [EESK, Yttrande](#). På väg mot en samstämmig EU-politik för arbetskraftsinvandring när det gäller EU-blåkortet

iska arbetsmarknaderna, men att de samtidigt utgör en inskränkning av den nationella suveräniteten. Man skriver följande:

Kommissionens förslag till reform av blåkortet går i nuläget för långt på denna punkt [inresepolitiken, Boverkets anm.], eftersom medlemsstaterna fräntas möjligheten att bibehålla egna tillträdesvägar för högkvalificerade personer som är anpassade till deras specifika behov. Det är emellertid lämpligt att verka för att blåkortet i framtiden ska användas i större utsträckning för att ge högkvalificerade arbetstagare från tredje-länder rätt att komma till EU-länderna.

EESK tycker vidare att förenklingarna i fråga om beviljande av blåkort är riktiga men kommittén motsätter sig en lönenivå som understiger genomsnittsinkomsten för högkvalificerade arbetstagare, vilket föreslås vara möjligt för bland annat arbetstagare inom sektorer med arbetsbrist.

Förstärkning av kontrollerna av EU:s gränser

I mars 2016 lade kommissionen fram en färdplan för att stärka kontrollerna och förvaltningen av EU:s yttre och inre gränser, dvs. återställa Schengensamarbetet som belastats hårt av flyktingkrisen.⁸³ Meddelandet innehöll en inventering av och tidplan för de åtgärder kommissionen anser behövde vidta de kommande månaderna för att återupprätta ett väl fungerande Schengensamarbete senast i slutet av 2016. I oktober 2016 sjuöptes exempelvis Europeiska gräns- och kustbevakningsbyrån (tidigare Frontex) för att övervaka risker vid EU:s gränser.

[Länk till kommissionens pressmeddelande om färdplanen](#)

Handlingsplan för integration lyfter bostadsfrågan

I början av juni 2016 presenterade kommissionen en handlingsplan för att stötta medlemsländerna när det gäller integration av invandrare från länder utanför EU.⁸⁴ Tillgången till grundläggande tjänster är ett av fem områden i handlingsplanen, i vilket bostaden utgör en viktig beståndsdel.⁸⁵

Kommissionen vill bland annat

- främja användandet av EU-medel till att anordna boende för tredje-landsmedborgare
- stärka samarbetet med Europeiska investeringsbanken (EIB) för att möjliggöra finansiellt stöd till såväl tillfälliga som långsiktiga boendelösningar för nyanlända och immigranter

⁸³ [COM\(2016\) 120 final](#) Back to Schengen - A Roadmap

⁸⁴ [COM\(2016\) 377 final](#) Action Plan on the integration of third country nationals

⁸⁵ De fyra andra områdena är a) integrationsåtgärder före ankomst, 2) utbildning, 3) anställning och yrkesutbildning samt 4) aktivt deltagande och social delaktighet.

Schengensamarbetet är ett fördjupat gränskontrollssamarbete inom Europeiska unionen vars huvudsyfte är att underlätta fri rörlighet genom att avskaffa gränskontrollerna vid de inre gränserna inom Schengenområdet.

- främja ett kunskapsutbyte mellan medlemsländerna för att bemöta utmaningar på bostadsmarknaden, så som geografisk segregation

Enligt handlingsplanen ska åtgärderna genomföras 2016–2017.

Ny EU-portal om integration belyser bostäder för migranter

Under 2016 har EU lanserat webbplatsen ”European Website on Integration” som bland annat samlar information om migranternas boendesituation i EU:s medlemsländer. Webbplatsen tillhandahåller policyexperters rekommendationer om frågan och källor till ytterligare information. Även innovativa nationella initiativ för boendelösningar åt flyktingar lyfts fram i en egen del på portalen.

[Länk till ”European Website on Integration”](#)

Partnerskap för integration av migranter och flyktingar i den urbana agendan

EU:s urbana agenda lyfter fram tolv prioriterade teman som har betydelse för städernas utveckling.⁸⁶ Ett av de tolv tematiska partnerskapen i agendan fokuserar på integration av migranter och flyktingar. Partnerskapet formades i början av 2016 och kommer att arbeta under tre års tid under ledning av staden Amsterdam. Partnerskapet fokuserar på fem områden: arbete, boende, utbildning, mottagande och *community building* samt utsatta grupper.

Inom området som rör boende fokuserar partnerskapet på följande frågor: mängden bostäder, innovativa bostadsförsörjningsmodeller och sociala utmaningar såsom förebyggande av segregation.

[Länk till faktablad om partnerskapet](#)

Bostadsmarknadens strukturella problem pekas ut som ett hinder för integration

På uppdrag av partnerskapet för integration har Housing Europe skrivit ett vägledande dokument som identifierar de svåraste utmaningarna för att säkerställa en långsiktig lyckad integration av flyktingar i städer genom en aktiv bostadspolitik.⁸⁷

Housing Europe beskriver att bristen på såväl tillfälliga som permanenta bostäder i attraktiva områden är en strukturell utmaning och en följd av en lägre byggtakt och ökande byggkostnader. Diskriminering och väx-

⁸⁶ Läs mer om den urbana agendan i kapitlet Regional- och urbanpolitik

⁸⁷ [Housing Europe, Scoping paper](#), Meeting housing needs and ensuring successful integration of refugees

ande bostadsköer försämrar förutsättningarna för integration, liksom bristen på resurser hos förvaltningar. I det vägledande dokumentet finns sedan goda exempel på hur Housing Europes medlemsorganisationer har främjat integrationen genom bostadsåtgärder i olika länder. Slutligen lämnar Housing Europe rekommendationer på åtgärder inom den urbana agendans tre övergripande mål: bättre regelverk, bättre finansiering och bättre kunskapsspridning.

ESPON är ett forskningsprogram med syfte att ta fram ny kunskap om den territoriella och regionala utvecklingen i Europa. Programmet ska producera jämförbar information, fakta, analyser och scenarier om europeiska regioner, städer och territorier.

Handlingsplan att vänta sommaren 2017

Under senhösten 2016 har partnerskapet medverkat i en rad arbetsmöten och konferenser för att diskutera lösningar på utmaningarna för integrationen med fokus på bostäder och mottagande. Boverket modererade ett seminarium ägnat åt detta på en konferens inom forskningsprogrammet **ESPON**. Partnerskapets ambition är att kunna presentera en handlingsplan i juli 2017, som sedan ska implementeras under 2017–2018.⁸⁸

---

⁸⁸ [European Week of Regions and Cities, Urban Agenda for the EU - Partnership on Inclusion of Migrants and Refugees](#)

Energi-, miljö- och klimatpolitik

Energi- och klimatfrågorna har fortsatt att stå högt på agendan under året. I februari 2016 formulerade kommissionen en strategi för uppvärmning och kylning och i november kom det omfattande ”vinterpaketet” med lagstiftningsförslag för att förverkliga EU:s energiunion och dess ramverk till 2030. Vinterpaketet svarar också mot Parisavtalet som trädde i kraft i oktober efter att ha ratificerats av EU:s medlemsländer.

Strategi för uppvärmning och kylning

I februari 2016 lade kommissionen fram ett paket för en trygg energiförsörjning som en del av förstärkningen av **Energiunionen**. Paketet innehåller bland annat en första strategi för att optimera uppvärmning och kylning av byggnader och industrier, en sektor som står för 50 procent av EU:s årliga energianvändning.⁸⁹

[Länk till kommissionens pressmeddelande och hela paketet för trygg energiförsörjning](#)

Utbildningsinsatser för energieffektivt byggande

I strategin identifieras åtgärder för att förenkla renoveringar, öka andelen förnybar energi och återvinna spillvärme från industrin.⁹⁰ Bland annat ska kommissionen utveckla en ”verktyglåda” med metoder för renovering av flerbostadshus, främja energieffektivisering i skol- och vårdlokaler och förstärka utbildningskampanjen Build Up Skills, som riktar sig till professionella inom byggsektorn. Viktiga delar av strategin förverkligas också genom översynen av befintliga regelverk, såsom direktivet för byggnaders energiprestanda där slutliga förslag nu har presenterats i samband med kommissionens vinterpaket i november 2016.

Många lagförslag och initiativ i ”vinterpaketet”

Den 30 november 2016 presenterade kommissionen en stor samling lagstiftningsförslag för Energiunionen i det så kallade ”vinterpaketet”.⁹¹ Ett flertal förslag berör byggnader vilket vi redogör för längre ned i kapitlet. Genom det 1 000-sidiga paketet, som fått namnet ”Ren energi för alla”, har kommissionen lagt fram nästan samtliga skarpa förslag för att förverkliga energiunionen och den **2030-ram för EU:s energi- och klimat-**

Energiunionen är en toppprioritering för Junckerkommissionen och för EU:s regeringschefer för att fördjupa EU:s gemensamma energi- och klimatpolitik. Fem sammanlänkade dimensioner är i fokus:

- försörjningstrygghet
- fullgörande av inre energimarknaden
- energieffektivisering
- minskade klimatutsläpp
- forskning och innovation

Klimat- och energi-ramen fram till 2030 sätter riktningen för politiken med bland annat följande mål:

- ett bindande EU-mål om **minst 40 procent minskade växthusgasutsläpp** 2030 jämfört med 1990
- ett bindande EU-mål om **minst 27 procent förnybar energi** 2030
- ett vägledande EU-mål om **minst 27 procent förbättring av energieffektiviteten** 2030 jämfört med prognos, men option på att se över målet senast 2020

⁸⁹ Utöver det innehöll paketet en förordning om tryggad gasförsörjning, ett beslut om mellanstatliga avtal om energi och en strategi för flytande naturgas (LNG) och gaslagring.

⁹⁰ [COM\(2016\) 51 final](#) An EU Strategy on Heating and Cooling

⁹¹ [COM\(2016\) 860 final](#) Clean Energy For All Europeans

politik som antogs av rådet 2014. Vinterpaketet har tre mål, nämligen att prioritera energieffektivitet, att uppnå globalt ledarskap inom förnybar energi och att ge rättvisa villkor för konsumenterna.

Lagstiftningsförslagen i hela paketet omfattar energieffektivitet, förnybar energi, elmarknadens utformning, trygg elförsörjning samt regler för energiunionens styrning. Utöver lagförslagen föreslår kommissionen en handlingsplan för ekodesign och en strategi för intelligenta transportsystem. Paketet innehåller dessutom åtgärder för att påskynda innovationer för ren energi och för att renovera Europas byggnader.

[Länk till kommissionens pressmeddelande och alla handlingar i vinterpaketet](#)

Förslagen om energieffektivitet påverkar byggnader

Inom området energieffektivisering lämnar kommissionen många förslag som påverkar byggnader och bostäder. Förändringarna föreslås i energieffektiviseringsdirektivet⁹² och direktivet om byggnaders energiprestanda⁹³ som båda har varit på översyn under året.

Byggnadernas samspel med elnätet och transportsystemet vidgas i kommissionens förslag

Kommissionen föreslår såväl justerade bestämmelser som helt nya krav för byggnader, däribland följande:

- Att kravet på installation av **individuell mätning och debitering** av värme, kyla och varmvatten alltid ska gälla för nya byggnader⁹⁴ och vid omfattande renoveringar. Åtgärden har varit mycket omdiskuterad i Sverige.
- Att nya krav införs så att kommersiella byggnader ska utrustas med **laddinfrastruktur för elfordon**. För flerbostadshus är förslaget att elen ska dras fram för att möjliggöra installation av laddstationer. Förslagen gäller vid nybyggnad eller omfattande renovering av byggnader med över tio parkeringsplatser.
- Att bestämmelserna om **hur byggnaders energiprestanda ska fastställas** justeras. Till exempel föreslås att energiprestandan ska uttryckas i primärenergi och att samma energiprestandaindikator ska an-

Boverket har tidigare skrivit att kommissionen ser byggnader som ett område med stora möjligheter för energieffektiviseringar, och där renovering av det befintliga byggnadsbeståndet angetts som ett strategiskt insatsområde.

⁹² [COM\(2016\) 761 final](#) Proposal for a revised energy efficiency Directive

⁹³ [COM\(2016\) 765 final](#) Proposal for a revised energy performance of buildings Directive

⁹⁴ Kravet avser flerbostadshus och byggnader med flera användningsområden.

vändas både när medlemsländerna ställer minimikrav på byggnaders energiprestanda och som grund för energideklarationerna.

- Att medlemsländernas **nationella strategier för energieffektiviserande renoveringar** utvidgas till att även inkludera milstolpar för att uppnå en koldioxidfri byggnadssektor år 2050 och finansieringsmekanismer för att stimulera energieffektiviseringar. I förslaget anges att strategierna också ska bidra till bekämpningen av energifattigdom.
- Att medlemsländernas **finansiella stöd till energieffektiviserande renoveringar kopplas till den energibesparing som uppnås** till följd av åtgärderna. För att verifiera energibesparingen föreslås att energideklarationer, som upprättats före och efter renoveringen, används.
- Att kommissionen genom en delegerad akt ges befogenhet att utveckla en **”smarthetsindikator”** för byggnader, som ska ge ytterligare information till presumtiva hyresgäster och köpare. Smarthetsindikatorn ska synliggöra byggnadens möjligheter att interagera med de boende och elnätet, till exempel genom efterfrågestyrning.

Kommissionen höjer energieffektiviseringsmålet till 2030

Kommissionen föreslår också ett något högre mål för energieffektivisering än vad som har beslutats av rådet 2014. Förslaget är att uppnå **30 procents energieffektivisering till år 2030** jämfört med en prognos.⁹⁵ Målet är sektorsövergripande och gäller alltså inte bara byggnader, och ska vara bindande på EU-nivå. Medlemsstaterna föreslås redovisa sina nationella bidrag till målet i sina energi- och klimatplaner.⁹⁶

Vidare föreslår kommissionen att det nuvarande **kravet om årliga nationella energibesparingar förlängs** till perioden 2021–2030. Enligt förslaget ska medlemsländerna till viss del kunna uppfylla energisparkravet genom att tillgodoräkna sig åtgärder för egenproduktion av förnybar el och värme i byggnader.

Förslagen behandlas i rådet och parlamentet med hög prioritet

Implementeringen av Energiunionen är högt prioriterad av ministerrådet och Europaparlamentet. När det gäller energieffektiviseringslagstiftning-

⁹⁵ Europeiska rådet beslutade under 2014 att EU till 2030 ska nå minst 27 procent energieffektivisering jämfört med en prognos, med en option att senast 2020 se över målet och öka ambitionsnivån till 30 procent. Under 2015 antog Europaparlamentet ståndpunkten att EU bör ha ett bindande mål om 40 procent energieffektivisering till 2030. Kommissionen hade inledningsvis föreslagit ett mål på 30 procent.

⁹⁶ De nationella energi- och klimatplanerna är styrningsdokumenten för energiunionen.

en, väntas rådet inleda sin behandling av förslagen i januari 2017.⁹⁷ Ordförändskapetets mål är att anta en gemensam position på det området under första halvåret 2017.⁹⁸ Därefter kan förhandlingar med parlamentet väntas. EU-parlamentet har tidigare yrkat på ett betydligt högre mål för energieffektiviseringen på 40 procent, medan rådet (medlemsländerna) antagit ett lägre och endast vägledande mål. Mot denna bakgrund kan en tuff förhandlingsprocess förväntas.⁹⁹

De preliminära svenska ståndpunkterna är beskrivna i faktapromemoria

De preliminära ståndpunkterna för den svenska regeringen finns formulerade i Regeringskansliets faktapromemoria om EU-förslag.¹⁰⁰ När det gäller målet för energieffektivisering framgår det att regeringen stödjer kommissionens förslag om ett bindande mål på 30 procent energieffektivisering till 2030. Det framgår också att regeringen ser problem med bestämmelserna om individuell mätning av värme eftersom de inte bedöms vara kostnadseffektiva eller proportionella.¹⁰¹ Kommissionens förslag rörande elektromobilitet behöver analyseras vidare för att det ska vara möjligt att se vad det praktiskt kommer att innebära för bebyggelsen.

Förslagen om förnybar energi berör fjärrvärmem

EU ska ta ledningen i omställningen till ren och förnybar energi. Därför förslår kommissionen bland annat lagstiftning för att underlätta småskalig egenproduktion av förnybar el och vidareförsäljning av produktionsöverskottet genom återföring till elnätet. Kommissionen föreslår även att de befintliga fjärrvärmenäten öppnas upp så att fler värmeleverantörer, andra än nätägarna, kan utnyttja nätet för att leverera värme från förnybara energikällor till slutkunderna.¹⁰²

Enligt Regeringskansliets faktapromemoria, om EU-förslagen som rör förnybar energi, är det okänt när förhandlingarna inom detta område kommer att påbörjas.¹⁰³

⁹⁷ [Regeringskansliet 2016/17:FPM43](#), Energieffektiviseringsdirektivet och direktivet om byggnaders energiprestanda

⁹⁸ *ibid.*

⁹⁹ [Euractiv](#), Commission sets up EU's next energy efficiency battle, 27 november 2016

¹⁰⁰ [Regeringskansliet 2016/17:FPM43](#), Energieffektiviseringsdirektivet och direktivet om byggnaders energiprestanda

¹⁰¹ Boverket har på regeringens uppdrag utrett kostnadseffektiviteten av individuell mätning och debitering vid ny- och ombyggnad. Se Boverket, 2014. Individuell mätning och debitering vid ny- och ombyggnad. [Rapport 2014:29](#).

¹⁰² [COM\(2016\) 767 final](#) Proposal for a revised renewable energy Directive

¹⁰³ [Regeringskansliet 2016/17:FPM45](#), EU Kommissionens förslag till direktiv för förnybar energi för perioden 2020-2030

Mot en ny elmarknadsdesign med elkonsumenter i fokus

Kommissionens initiativ till ny elmarknadsmodell ska förbättra den inre elmarknadens funktion så att elektricitet när som helst och utan hinder kan överföras dit där den behövs mest. Här lämnar kommissionen flera förslag för att stärka elkonsumenters ställning, bland annat minimikrav på information på elfakturor, rätt till smarta mätare och förbättrade villkor för att byta elleverantör. Nya bestämmelser föreslås också med syfte att stärka det regionala samarbetet inom elsektorn.

Rådets behandling av de aktuella rättsakterna inleds preliminärt under våren 2017. Europaparlamentet förväntas inleda behandlingen av ärendena i februari/mars 2017.¹⁰⁴

Energiunionen ska styras genom klimat- och energiplaner

Kommissionen har lämnat ett förslag till en förordning för ett styrningssystem för Energiunionen. Förslaget är en vidareutveckling av de riktlinjer som presenterades i november 2015 och som senare antogs av rådet. Nationella klimat- och energiplaner och en politisk dialog mellan medlemsländerna och kommissionen beskrivs som styrningens två pelare.¹⁰⁵

Färdiga nationella klimat- och energiplaner i januari 2019

I förslaget till förordning får medlemsländerna i uppdrag av kommissionen att ta fram nationella klimat- och energiplaner för perioden 2021-2030 senast till januari 2019. De nationella klimat- och energiplanerna ska följas upp vartannat år genom framstegsrapporter som medlemsstaterna tar fram. Den politiska dialogen mellan kommissionen och medlemsstaterna innebär att kommissionen ska ges möjlighet att granska utkast på planerna samt ge rekommendationer till medlemsstaterna.

Förordningen syftar till att strömlinjeforma rapporteringen på energi- och klimatområdet och säkerställa att EU uppfyller målen inom Energiunionen, särskilt 2030-målen. Förslaget syftar även till en effektiv uppföljning av medlemsstaternas åtgärder för att nå Parisavtalets mål.¹⁰⁶

---

¹⁰⁴ [Regeringskansliet 2016/17:FPM44](#) Kommissionens förslag till nya bestämmelser på elmarknadsområdet

¹⁰⁵ [COM\(2016\) 759 final](#) Förslag till förordning om styrningen av energiunionen

¹⁰⁶ [Regeringskansliet 2016/17:FPM42](#) Förordning för ett styrningssystem för Energiunionen

Icke-lagstiftande åtgärder i vinterpaketet

Arbetsplan för att utöka produktgrupperna som ska omfattas av ekodesignkrav

Utöver alla lagförslag som nämns ovan har kommissionen även lagt fram en arbetsplan för ekodesign fram till 2019.¹⁰⁷ I arbetsplanen ingår en lista på nya produktgrupper som ska omfattas av ekodesignkrav (däribland automatiseringssystem för byggnader, hissar, kylcontainrar och solcells-system). I arbetsplanen anges också hur ekodesign kommer att bidra till målen för kommissionens arbete mot en cirkulär ekonomi.

Strategi för intelligenta transportsystem

För att automatisera och digitalisera EU:s transporter har kommissionen antagit en strategi om intelligenta transportsystem. Strategin beskrivs som en milstolpe på vägen mot en ansluten och automatiserad rörlighet som ska vara mer energieffektiv och trafiksäker.

Investeringar för innovationer och renovering av byggnader

Slutligen innehåller vinterpaketet en handlingsplan med åtgärder för att påskynda innovationer för ren energi¹⁰⁸ och flera initiativ för att förstärka arbetet med hållbara byggnader¹⁰⁹. I det sistnämnda ingår bland annat åtgärder för smart finansiering för smarta byggnader.

För att påskynda innovationer för ren energi ska kommissionen bland annat sträva mot mer effektiv prissättning på koldioxid och se över vägledningen om statsstöd för investeringar i miljöskydd och energi. Europeiska fonden för strategiska investeringar (EFSI), som är en del av Investeringsplanen för EU, ger också möjligheter till att mobilisera finansiering.

Kommissionens nya initiativ ”Smart finansiering för smarta byggnader” ska främja en mer effektiv användning av offentliga medel, exempelvis genom att utveckla plattformar för finansiering och genom att göra investeringar i energieffektivitet mer tillförlitliga. Initiativet förväntas frigöra 10 miljarder euro i offentliga och privata investeringar fram till 2020. Under 2014-2020 har dessutom Europeiska regionala utvecklingsfonden och Sammanhållningsfonden avsatt cirka 17 miljarder euro för energieffektivitet i offentliga byggnader, bostadshus och företag. Det är tre gånger så mycket finansiering som under perioden 2007–2013.

---

¹⁰⁷ [COM\(2016\) 773 final](#) Arbetsplan för ekodesign 2016–2019

¹⁰⁸ [COM\(2016\) 860 final Annex 2](#) Action to boost the clean energy transition

¹⁰⁹ [COM\(2016\) 860 final Annex 1](#) Accelerating clean energy in buildings

Cirkulär ekonomi handlar om att se till att minska på avfallet och beakta produktens hela livscykel från produktion och konsumtion till återvinning. Tanken är värdet på produkter, material och resurser behålls i ekonomin så länge som möjligt som skydd för miljön.

Arbetet mot en cirkulär ekonomi fortsätter

I december 2015 lade kommissionen fram ett paket för att främja en **cirkulär ekonomi**. Förslaget bestod av två delar: en handlingsplan för cirkulär ekonomi och ett lagpaket med förslag på revideringar av ett antal direktiv på avfallsområdet. Hela paketet fastställer långsiktiga mål för att öka återvinningen av strategiska avfallsflöden, till exempel det kommunala avfallet.¹¹⁰ Under 2016 har kommissionen börjat implementera delar av handlingsplanen medan rådet och parlamentet har behandlat lagförslagen.

[Länk till hela paketet om cirkulär ekonomi](#)

Boverket var en av flera myndigheter som fick förslaget på remiss från Miljö- och energidepartementet. Remissen skulle besvaras februari 2016.

[Länk till Boverkets remissvar](#)

Bygg- och rivningsavfallet är en viktig sektor

Handlingsplanen innehåller initiativ inom områdena produktion, konsumtion, avfallshantering, avfall till resurser och prioriterade sektorer.¹¹¹ Bygg- och rivningsavfallet pekas ut som en av de prioriterade sektorerna med hänsyn till att det tillhör de största avfallskällorna i Europa. Enligt Naturvårdsverket står byggsektorn för cirka en tredjedel av allt avfall som årligen uppkommer i Sverige.¹¹²

Indikatorer för bedömning av byggnaders miljöprestanda under 2017

Av handlingsplanens bilaga framgår att kommissionen under 2017 planerar att ta fram en **vägledning** för byggnadssektorn om bedömning inför rivningsarbeten.¹¹³ Man ska också utveckla **indikatorer** för att bedöma byggnaders miljöprestanda under deras hela livscykel. Indikatorerna ska vara frivilliga men kommissionen ska arbeta för att de används i byggprojekt genom att genomföra demonstrationsprojekt och ta fram riktlinjer för miljöanpassad offentlig upphandling. Boverket deltar i en av EU-kommissionens arbetsgrupper för arbetet med indikatorerna för miljöbedömning och har som en del av arbetet bildat en svensk intressentgrupp för hållbar användning av naturresurser.

¹¹⁰ Målet är att 65 procent av allt kommunalt avfall, som främst kommer från hushållen, ska återvinnas år 2030. År 2013 låg andelen på 28 procent i EU och 33 procent i Sverige. Se Boverkets rapport från 2015.

¹¹¹ [COM\(2015\) 614 final](#) Att sluta kretsloppet – en EU-handlingsplan för den cirkulära ekonomin

¹¹² [Naturvårdsverkets hemsida](#), Bygg- och rivningsavfall

¹¹³ [COM\(2015\) 614 final Annex I](#)

Avfallsdirektiven behandlas i rådet och parlamentet

Totalt berörs sex regelverk av ändringsförslag. Bland dessa finns ramdirektivet om avfall, direktivet om förpackningar och förpackningsavfall samt direktivet om deponering av avfall.

Enligt Naturvårdsverket skulle det sextonde förhandlingsmötet om avfallspaketet i hålls i december 2016 i rådsarbetsgruppen för miljö. Rådsarbetsgruppen diskuterar kompromisstexter från ordförandeskapet med förslag på ändringar utifrån medlemsländernas synpunkter. I januari hålls omröstning i Europaparlamentet om de ändringsförslag som lämnats av EP:s berörda utskott. Förhandlingarna förväntas slutföras under 2017.¹¹⁴

[Länk till Naturvårdsverket hemsida om Avfallsrådet](#)

Plaståtervinning och vattenfrågor prioriteras 2017

Kommissionen anger i sitt arbetsprogram för 2017 att man kommer att gå vidare med att genomföra handlingsplanen för den cirkulära ekonomin. Åtgärder för en förbättrad återvinning och återanvändning av plast prioriteras, liksom lagstiftningsförslag om minimikrav på återanvänt vatten och en översyn av dricksvattendirektivet. En plan ska också tas fram för att se till att framstegen med den cirkulära ekonomin sker planenligt.

Partnerskap om cirkulär ekonomi i den urbana agendan

Ett av de fyra nystartade partnerskapen inom EU:s urbana agenda år 2017 ska ägna sig åt att stärka den cirkulära ekonomin i städerna. Partnerskapet kommer att fokusera på avfallshantering, delningsekonomi och resurseffektivitet. Staden Oslo är koordinator.¹¹⁵

---

¹¹⁴ Naturvårdsverket, På gång inom avfallsområdet inför avfallsrådet 30 november 2016, [NV-00322-14](#), den 28 november 2016

¹¹⁵ Läs mer om EU:s urbana agenda i kapitlet Regional- och urbanpolitik.

Industripolitik

Byggindustrin i fokus inom energiunionen

I anslutning till förverkligandet av Energiunionen har kommissionen föreslagit flera åtgärder för att främja en modernisering av den europeiska byggsektorn.¹¹⁶ Åtgärderna fokuserar på digitalisering, kompetens, funktionell inre marknad och att stimulera en cirkulär ekonomi inom byggsektorn. Kommissionen planerar att göra följande:

- Arbeta med gemsama principer och regler för offentlig upphandling för att främja digitalisering i byggindustrin
- Stärka kompetensen inom byggsektorn med fokus på energieffektivitet och digitalisering
- Utveckla funktionaliteten av den inre marknaden för byggprodukter
- Ta fram en frivillig EU-ram för att utvärdera byggnaders miljöprestanda samt stödja initiativ för att främja investeringar i innovativa lösningar för återvinning av bygg- och rivningsavfall.

Förslag om tjänstepass inom tjänstesektorn

I januari 2017 lade kommissionen fram ett åtgärds paket för att stärka tjänsteekonomin i EU. Man har bland annat tagit initiativ till ett tjänstepass för handel med tjänster på EU:s inre marknad.¹¹⁷ Syftet är stimulera konkurrensen på den inre marknaden och att undanröja hinder för tjänstehandeln. Bland andra byggsektorn, IT-konsulter och verkstadsföretag berörs av initiativet.

Tjänstepasset innebär att administrativa processer för att tillhandahålla tjänster utomlands förenklas genom en digital funktion för tjänsteleverantörer. Leverantörer ska få möjlighet att genomföra den administrativa processen digitalt, med hjälp av sina nationella myndigheter och på det egna språket. Därmed sänks leverantörernas administrativa kostnader för exempelvis översättning. Genom tjänstepasset behöver till exempel en byggfirma endast ansöka om att tillhandahålla tjänster i ett specifikt EU-land vid ett tillfälle istället för vid flera tillfällen på kontraktbasis. Leverantören måste även i fortsättningen ta hänsyn till landets lagar så som skatt- och arbetsrätt.

---

¹¹⁶ [Clean energy and the construction sector](#), Kommissionens webbplats

¹¹⁷ [COM\(2016\) 824 final](#) Proposal for a regulation introducing a European services e-card and related administrative facilities

I anslutning till förslaget om tjänstepass har kommissionen lanserat ett antal förslag om reglerade yrken. Lagförslagen innebär inte att EU avreglerar eller reglerar yrken, utan medför att medlemsstaterna ser över nationellt ställda kvalifikationer för yrken som till exempel ingenjörer, arkitekter, advokater eller fastighetsmäklare. Bakgrunden är att många länder har föråldrade eller betungande kvalifikationer för vissa yrken, vilket försvårar för kvalificerade personer att få jobb i EU. Ett av förslagen innebär att medlemsländerna genom ett proportionalitetstest ska avgöra om nya nationella yrkeskrav är nödvändiga är införa.

[Länk till kommissionens åtgärds paket för att stärka tjänsteekonomin, inklusive förslaget om ett tjänstepass](#)

Handlingsplanen för hållbar konkurrens inom byggsektorn ska ses över

Handlingsplanen identifierar viktiga utmaningar och fokuserar på fem huvudmål:

- Främja gynnsamma investeringsvillkor
- Förbättra personalsituationen inom byggsektorn
- Förbättra resurseffektivitet, miljöprestanda och affärsmöjligheter
- Stärka den inre marknaden för byggsektorn
- Främja europeiska byggföretags globala konkurrenskraft

I april 2016 hölls ett fjärde högnivåforum om kommissionens handlingsplan för hållbar konkurrens inom byggsektorn, *Construction 2020*.¹¹⁸

Högnivåforumet samlade ett femtiotal personer från byggindustrin, fackföreningar, bostadsorganisationer, arkitekter och nationella departement. Under mötet gick deltagarna igenom implementeringen av handlingsplanen för att identifiera framsteg men också för att uppdatera handlingsplanen med nya initiativ. Forumet var även en förberedelse inför halvtidsöversynen av handlingsplanen under 2017. Högnivåforumet resulterade i tio slutsatser som överlämnades inför en konferens där EU:s byggministrar skulle samlas hösten 2016. Konferensen ställdes dock in senare.

SABO lyfte behovet av europeisk byggkonkurrens

SABO deltog på högnivåforumet och lyfte bland annat vikten av att tydliggöra konsumentperspektivet och behovet av bostäder till rimliga priser. På sin webbplats framhåller man att 36 procent av invånarna i EU känner sig kraftigt överbelastade av sina bostadskostnader. För att sänka boendekostnaderna krävs ökad konkurrens inom Europas byggsektor och en mer gränsöverskridande verksamhet.¹¹⁹

Informationsverktyg för att bevaka byggsektorn

EU-programmet COSME, ett program som verkar för ökad konkurrenskraft bland små- och medelstora företag, har utvecklat ett verktyg som syftar till att förse beslutsfattare och intressenter med information om marknadstrender och policyutvecklingen för byggsektorn i EU:s med-

¹¹⁸ [High Level Tripartite Strategic Forum, 4th Meeting](#)

¹¹⁹ [SABO, SABO lyfter behovet av europeisk byggkonkurrens](#), 25 april 2016

lemsländer. Verkyget kallas “The European Construction Sector Observatory” (ECSO) och är ett initiativ som löper över tre år. ECSO genomför regelbundna analyser och jämförande utvärderingar av nationella och regionala initiativ inom byggsektorn. Landspecifika faktablad finns tillgängliga. Faktabladen innehåller makroekonomiska indikatorer och information om ekonomiska drivkrafter, hinder och relevanta regelverk.

[Länk till European Construction Sector Observatory på kommissionens webbplats](#)

